

मराठी विश्वकोश

खंड १५

(रेल्वे ते वाद्य व वाद्यवर्गीकरण)

मराठी विश्वकोश

खंड १५

(रेल्वे ते वाद्य व वर्गीकरण)

प्रमुख संपादक

तर्कतीर्थ श्री. लक्ष्मणशास्त्री जोशी

महाराष्ट्र राज्य मराठी विश्वकोश निर्मिती मंडळ

१९९५

प्रकाशक :

सचिव, महाराष्ट्र राज्य मराठी विश्वकोश निर्मिती मंडळ,
'डी' ब्लॉक, एन्सा हटमेंट, आझाद मैदान,
मुंबई-४०० ००१.

संपादकीय कार्यालय :

मराठी विश्वकोश कार्यालय,
वाई-४१२ ८०३ (जि. सातारा).

मुद्रक :

व्यवस्थापक, शासकीय मुद्रणालय,
वाई-४१२ ८०३ (जि. सातारा).

सजावट आणि वेष्टन :

कला विभाग, शासकीय मुद्रण व लेखन सामग्री
संचालनालय, मुंबई-४०० ००४.

विशेष चित्रमुद्रण :

व्यवस्थापक, शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय,
मुंबई-४०० ००४.

प्रथम प्रकाशन :

१९९५

किंमत रु. २५०

© सर्व हक्क महाराष्ट्र शासनाने स्वाधीन ठेवले आहेत.

महाराष्ट्र राज्य मराठी विश्वकोश निर्मिती मंडळ

मराठी भाषा आणि साहित्य यांचा सर्वांगीण विकास व्हावा म्हणून महाराष्ट्र राज्य प्रस्थापित झाल्यापासून राज्य शासनाने ज्या विविध योजना आखून कार्यान्वित केल्या आहेत, त्यांतील एक अत्यंत महत्त्वाची योजना म्हणजे १९ नोव्हेंबर १९६० रोजी महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळाची केलेली स्थापना, ही होय. सदर मंडळाने वैचारिक, ज्ञानप्रधान साहित्याची अभिवृद्धी घडवून आणण्यासाठी जे विविध उपक्रम हाती घेतले, त्यांत मराठी विश्वकोशाची रचना व प्रकाशन हा सर्वांत महत्त्वाचा उपक्रम ठरेल. महाराष्ट्र शासनाने १ डिसेंबर १९८० रोजी केवळ ह्या प्रकल्पासाठी महाराष्ट्र राज्य मराठी विश्वकोश मंडळाची स्थापना केली.

तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी हे प्रारंभापासून ह्या मंडळाचे अध्यक्ष आणि मराठी विश्वकोशाचे प्रमुख संपादन होते. प्रस्तुत खंडाचे संपादन पूर्ण होऊन त्याच्या मुद्रणाचे काम बरेचसे प्रगत झाले असताना २७ मे १९९४ रोजी शास्त्रीजींचे अचानक निधन झाले.

मराठी विश्वकोशाच्या रचनेमागची प्रेरणा प्रामुख्याने तर्कतीर्थांची होती. मराठी भाषिकांच्या दृष्टीने अत्यंत उपयुक्त ठरावा असा हा जो प्रकल्प त्यांनी उमेदीने सुरू केला होता, तो पुरा झालेला त्यांना पाहता आला नाही, ही दुर्दैवाची गोष्ट आहे.

मराठी विश्वकोशाचे उरलेले संकल्पित खंड, त्यांची गुणवत्ता यत्किंचितही ढळू न देता, शक्य तितक्या लवकर प्रकाशित करणे ही महाराष्ट्र राज्य मराठी विश्वकोश निर्मिती मंडळाने तर्कतीर्थांना वाहिलेली योग्य श्रद्धांजली ठरेल

मे. पुं. रेगे

अध्यक्ष

महाराष्ट्र राज्य मराठी विश्वकोश निर्मिती मंडळ

महाराष्ट्र राज्य मराठी विश्वकोश निर्मिती मंडळ

अध्यक्ष :

तर्कतीर्थ श्री. लक्ष्मणशास्त्री जोशी

सदस्य :

प्रा. मे. पुं. रेगे
डॉ. राम ताकवले
प्रा. केशव मेश्राम
प्रा. राम शेवाळकर
डॉ. चं. धुं. देशपांडे
डॉ. ना. भा. इनामदार
डॉ. ना. धों. महानोर.
प्रा. म. द. हातकणंगलेकर
डॉ. गोविंद गारे
प्रा. श्रीराम पुजारी
श्री. दा. दि. कुलकर्णी
डॉ. मो. गो. धडफळे
प्रा. मधुकर आष्टीकर
प्रा. सुधीर रसाळ
श्री. सु. न. इंगोले

सचिव :

श्री. पं. रा. पाटील
श्री. चं. रा. वडे (१९९२ पासून)

मराठी विश्वकोश

प्रमुख संपादक :
तर्कतीर्थ श्री. लक्ष्मणशास्त्री जोशी

मानव्यविद्या कक्षा
प्रभारी विभाग संपादक :

श्री. वि. रा. गद्रे

सहसंपादक :
डॉ. सु. र. देशपांडे

संपादन साहाय्यक :
श्री. अ. र. कुलकर्णी
श्री. श्री. दे. इनामदार
श्री. म. व्यं. मिसार
श्री. ज. बा. संकपाळ

संपादकीय साहाय्यक :
श्री. सु. चिं. देशपांडे
सौ. प्र. प्र. अवचट
श्री. मा. ल. चौंडे
श्री. कृ. म. गायकवाड
सौ. म. जा. पोळ
श्री. सि. ज. बागवान

विज्ञान व तंत्रविद्या कक्षा
प्रभारी विभाग संपादक :

श्री. व. ग. भदे
श्री. अ. ना. ठाकूर (१९९२ पासून)

संपादन साहाय्यक :
श्री. ज. वि. जमदाडे
श्री. भू. चिं. मिठारी
श्री. स. वि. कुलकर्णी
श्री. वि. ल. सूर्यवंशी

कला कक्षा
कला संपादक :
श्री. गो. वि. चांदवडकर
श्री. ज्ञा. रा. फरांदे (१९९२ पासून)

प्रमुख चित्रकार :
श्री. म. ल. सिनगारवाडी

संदर्भ साहाय्यक :
सौ. मं. न. नेने

प्रशासन कक्षा
अध्यक्षांचे स्वीय साहाय्यक :
श्री. वा. ल. जोशी

कार्यालयीन सेवकवर्ग

ग्रंथालय कक्षा

ग्रंथालयीन साहाय्यक :

श्री. न. व. नायगांवकर
श्रीमती सु. रा. कोल्हटकर
श्री. प्र. श्री. अवचट

टंकलेखन कक्षा

प्रमुख टंकलेखक-नि-लिपिक :

सौ. वि. मु. गायकवाड

टंकलेखक-नि-लिपिक :

सौ. प्र. न. नायगांवकर
श्री. अ. शि. ढगे
श्री. वि. व. वनारसे
श्री. रा. तु. कांबळे
श्री. भा. र. मेश्राम
श्री. चं. भि. सूर्यवंशी
सौ. नि. नं. छप्परकर

मराठी विश्वकोश

खंड १५

लेखक, भाषांतरकार, समीक्षक व अभ्यागत संपादक

श्री. व. ना. अंतरकर, एम्.एस्सी., माजी वातावरणविज्ञ, भारतीय हवामान खाते, पुणे.

डॉ. प्र. म्हा. अंबडकर, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., प्राध्यापक, प्राणिविज्ञान विभाग, विज्ञान विद्याशाखा, महाराजा सयाजीराव विद्यापीठ, बडोदे (गुजरात राज्य).

प्रा. व .वि. अकोलकर, एम्.ए., तत्त्वज्ञान आणि मानसशास्त्राचे सेवानिवृत्त प्राध्यापक, पुणे.

प्रा. म. ना. अदवंत, एम्.ए.; बी.टी., सेवानिवृत्त उपप्राचार्य व प्रमुख, मराठी विभाग, मुळजी जेठा महाविद्यालय, जळगाव; पुणे.

डॉ. जे. के. अद्रानवाला, एम्.बी.बी.एस्. (मुंबई); एल्.आर्.सी.पी. (लंडन); डी.टी.एम्. अँड एच्. (इंग्लंड); डी.पी.एच्. (लंडन), सेवानिवृत्त आरोग्य संचालक, महाराष्ट्र शासन; पुणे.

श्री. रा. ल. अनपट, बी.ए. (ऑ.), अनपटवाडी, (बावधन, ता. वाई).

डॉ. कृ. दा. अभ्यंकर, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्रमुख, ज्योतिषशास्त्र विभाग, उस्मानिया विद्यापीठ, हैदराबाद (आंध्र प्रदेश).

श्री. शोभना ह. अभ्यंकर, मुंबई.

श्री. एस्. जी. आगरवाल, संचालक, नॅशनल रेझर्स अँड ब्लेड्स प्रा. लि. कलकत्ता (प. बंगाल राज्य).

प्रा. क. म. आगाशे, एम्.एस्सी., सेवानिवृत्त प्राचार्य, विलिंग्डन महाविद्यालय, सांगली.

डॉ. वसंत वा. आगाशे, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., गुणश्री प्राध्यापक, भौतिकी विभाग, पुणे विद्यापीठ, पुणे.

श्रीमती कुमूद अ. आठवले, एम्.एस्सी., संगणक कार्यक्रमक, ह्यूस्टन, टेक्सस (अमेरिका).

प्रा. सदाशिव आठवले, एम्.ए., माजी प्राचार्य, पेमराज सारडा महाविद्यालय, अहमदनगर; माजी प्रभारी विभाग संपादक, मराठी विश्वकोश, वाई; पुणे.

श्री. अ. बा. आपटे, बी.ए.; डी.बी.एस्.; सी.पी.एड., क्रीडालेखक, पुणे.

डॉ. ना. रा. आपटे, एम्.बी.बी.एस्. (मुंबई), माजी चीफ मेडिकल सेक्रेटरी, वेस्टर्न इंडिया लाइफ इन्शुरन्स कंपनी व माजी प्राध्यापक, शरीरक्रियाविज्ञान व विकृतिविज्ञान, आर्यागल वैद्यक महाविद्यालय, सातारा; पुणे.

श्री. मु. दि. आपटे, एम्.ई. (सिव्हिल), निवृत्त मेजर; माजी अध्यापक, रक्षा कार्याध्ययन संस्थान, मसूरी; आजीव सभासद, औद्योगिक अभियांत्रिकी संस्था, पुणे.

प्रा. वि. वि. आपटे, एम्.एस्सी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, वनस्पतिविज्ञान विभाग, फर्ग्युसन महाविद्यालय, पुणे.

दिवंगत जे. डब्ल्यू. आयरन, बी.डी.; एम.एस्सी.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राचार्य, विल्सन महाविद्यालय, मुंबई; सातारा.

डॉ. मीरा आरोळे, एम्.ए.; पीएच्.डी., संशोधन साहाय्यक, डेक्कन कॉलेज पोस्टग्रॅज्युएट अँड रिसर्च इन्स्टिट्यूट, पुणे.

डॉ. प. म. आलेगावकर, एम्.ए.; एम्.एड.; डी.पी.एड.; पीएच्.डी., प्राचार्य व प्रमुख, पदव्युत्तर विभाग, चंद्रशेखर आगाशे शारीरिक शिक्षण महाविद्यालय, पुणे; अधिष्ठाता, शिक्षणशास्त्र विद्याशाखा, पुणे विद्यापीठ, पुणे.

दिवंगत वि. अ. आळतेकर, बी.एस्सी.; एम्.एस्.; एस्सी.डी., संचालक, नॅशनल मेटॅलर्जिकल लॅबोरेटरी, जमशेटपूर (बिहार राज्य).

दिवंगत ना. भा. इनामदार, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी. (कोलंबिया), सेवानिवृत्त प्राध्यापक, प्राणिविज्ञान विभाग, इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स, मुंबई; सदस्य, महाराष्ट्र राज्य मराठी विश्वकोश निर्मिती मंडळ, मुंबई.

रिअर अॅडमिरल य. न. इनामदार, स्नातक, रॉयल नेव्हल एंजिनिअरिंग कॉलेज, प्लिमथ (ग्रेट ब्रिटन); स्नातक, डिफेन्स सर्व्हिसेस स्टाफ कॉलेज, वेलिंग्टन; स्नातक, नॅशनल डिफेन्स कॉलेज, नवी दिल्ली; डायरेक्टर, डॉक्याडर्स अँड फ्लीट मॅटेनेन्स, नवी दिल्ली.

श्री. म. श्री. एकबोटे, अधिकारी, इंडियन एअरलाइन्स, नवी दिल्ली.

दिवंगत द. ह. ओक, एम्.ए., सेवानिवृत्त प्राचार्य, मुधोजी महाविद्यालय, फलटण; पुणे.

दिवंगत वा. रा. ओक, बीएस्सी. (एंजिनिअरिंग), सेवानिवृत्त प्राध्यापक, पारशी टेक्निकल इन्स्टिट्यूट सुरत; वाई.

प्रा. स. ज. ओक, एम्.ए., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, गणित विभाग, विलिंग्डन महाविद्यालय, सांगली.

डॉ. कृ. ह. ओगले, एल्.एम्.ई. (ऑ.); डॉक्टरेट (एंजिनिअरिंग) (जर्मनी), सेवानिवृत्त उपप्रमुख, यांत्रिक अभियांत्रिकी विभाग, व्हिक्टोरिया ज्युबिली टेक्निकल इन्स्टिट्यूट, मुंबई.

श्री. सु. मं. कंटक, बी.एस्सी. (रसायन); एम्.एस्सी. (प्राणि); पी.जी.डी.एस्., ज्येष्ठ संशोधन साहाय्यक, रेशीम संशोधन केंद्र, पाचगणी; पुणे.

डॉ. व. शं. कदम, एम्.ए.; पीएच्.डी., प्राध्यापक व प्रमुख, इतिहास विभाग, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर.

प्रा. संभाजी कदम, जी.डी. आर्ट (पेंटिंग), सेवानिवृत्त अधिष्ठाता, सर जे. जे. स्कूल ऑफ आर्ट; व्यक्तिचित्रकार व कलासमीक्षक, ठाणे.

दिवंगत कृ. र. करंदीकर, बी.ए.; एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक व प्रमुख, प्राणिविज्ञान विभाग, पुणे विद्यापीठ, पुणे.

डॉ. गो. के. करंदीकर, एम्.बी.बी.एस्.; एफ्.सी.पी.एस्. (मुंबई); एम्.ए.; पीएच्.डी. (येल-यू.एस्.ए.), सेवानिवृत्त संचालक, वैद्यकीय शिक्षण व संशोधन, महाराष्ट्र राज्य; माजी प्राध्यापक व अधिष्ठाता, वैद्यकीय महाविद्यालय; पुणे.

दिवंगत म. अ. करंदीकर, एम्.ए.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्रपाठक, मराठी विभाग, दिल्ली विद्यापीठ, दिल्ली.

दिवंगत शि. ल. करंदीकर, बी. ए., मराठी लेखक व वृत्तपत्रकार, पुणे.

श्री. वि. मो. करमरकर, एम्.कॉम; बी.ए.; एल्एल्.बी.; सी.ए.आय्.आय्.बी., सेवानिवृत्त उपमुख्य प्रबंधक, समाधान विभाग, बँक ऑफ महाराष्ट्र, पुणे.

प्रा. के. वि. कर्डिले, बी.एस्सी.; बीएस्सी. (एंजिनिअरिंग); एम्.आय्.ई., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, पुणे.

डॉ. आ. वि. कर्वे, बी.एस्सी. (पुणे); डॉ.रेर.नाट् (ट्यूर्बिगेन); भुईमूग विशेषज्ञ, एफ्.ए.ओ. प्रकल्प कार्यालय, कृषि संशोधन संस्था, येझीन, प्यिनमॅना (म्यानमार).

डॉ. चिं. श्री. कर्वे, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राचार्य, खालसा महाविद्यालय, मुंबई.

दिवंगत ज. नी. कर्वे, एम्.एस्सी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, प्राणिविज्ञान विभाग, सर परशुरामभाऊ महाविद्यालय, पुणे.

श्री. रा. वि. कर्वे, एम्.एस्सी, सेवानिवृत्त व्यवस्थापक, नवसारी ऑइल प्रॉडक्टस् प्रा. लि., नवसारी (गुजरात राज्य).

दिवंगत सुशील कवळेकर, एम्.ए.; एल्एल्.बी., अधिवक्ता; अंशकालिक प्राध्यापक, गव्हर्नमेंट लॉ कॉलेज, मुंबई.

दिवंगत कृ. ना. कशाळीकर, ए.एम्.आय्.ई., विद्युत् अभियंता, विक्री व्यवस्थापक, बॉम्बे गॅरेज एअर कंडिशनिंग डिव्हिजन, मुंबई.

डॉ. दा. य. कस्तुरे, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., प्राध्यापक व प्रमुख, गणित विभाग, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद.

प्रा. य. शं. कळमकर, एम्.ए.; एम्.लिट्. (हैदराबाद), प्राध्यापक व प्रमुख, इंग्रजी विभाग, किसन वीर महाविद्यालय, वाई.

श्री. स. ग. काजरेकर, बी.एस्सी. ज्युनियर सायंटिफिक ऑफिसर, एक्स्प्लोव्हज रिसर्च अँड डेव्हलपमेंट लॅबोरेटरी, पाषाण; पुणे.

दिवंगत ज. गो. काणे, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी.; ए.आय्.आय्.एस्सी.; ए.एम्.आय्.ई., सेवानिवृत्त संचालक, डिपार्टमेंट ऑफ केमिकल टेक्नॉलॉजी, मुंबई विद्यापीठ, मुंबई.

दिवंगत. बा. मो. कानिटकर, एम्.ए.; एल्एल्.बी.; बी.एस्सी., चिटणीस, भारत इतिहास संशोधक मंडळ, पुणे.

प्रा. गो. कृ. कान्हेरे, बी.आर्च.; जी.डी.आर्च.; एफ्.आय्.आय्.ए.; एफ्.आय्.टी.पी.; एम्.एस्. (नगररचना व स्थापत्य) (यू.एस्.ए.), प्राध्यापक व नगररचना विभाग प्रमुख, शासकीय अभियांत्रिकी महाविद्यालय, पुणे.

श्रीमती सुलभा कापडी, बी.ए. (ऑ.); बी.एड्., कोल्हापूर.

दिवंगत अ. रा. कामत, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., प्राध्यापक व संशोधक, गोखले राज्यशास्त्र व अर्थशास्त्र संस्था, पुणे.

दिवंगत न. वि. कारेकर, एम्.एस्सी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, रसायनशास्त्र विभाग, राजाराम महाविद्यालय, कोल्हापूर.

दिवंगत ना. गो. कालेलकर, एम्.ए.; डी.लिट्. (पॅरिस), भाषाशास्त्रज्ञ, सेवानिवृत्त प्राध्यापक, डेक्कन कॉलेज पोस्टग्रॅज्युएट अँड रिसर्च इन्स्टिट्यूट, पुणे.

डॉ. चिं. ग. काशीकर, एम्.ए.; डी.लिट्., (पुणे विद्यापीठ); डी.लिट्. (सन्मान्य, टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ), संशोधक प्राध्यापक, टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे.

डॉ. सुधा काळदाते, एम्.ए.; पीएच्.डी., फेलो आय्.एस.सी., प्राध्यापिका, समाजशास्त्र विभाग; संचालक, अँकडेमिक स्टाफ कॉलेज, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद; सदस्य, महाराष्ट्र राज्य मराठी विश्वकोश निर्मिती मंडळ, मुंबई.

श्री. मो. वी. काळीकर, एम्.एस्सी. (गणित), माजी संपादन साहाय्यक, मराठी विश्वकोश, वाई; नागपूर.

डॉ. अक्षयकुमार म. काळे, एम्.ए.; पीएच्.डी., अधिव्याख्याता, धरमपेट महाविद्यालय, नागपूर.

श्रीमती शैला कुंचूर, एम्.एस्सी.; एल्एल्.एम्.; डी.आय्.बी.एम्., माजी प्राध्यापिका, आय्.एल्.एस्. विधी महाविद्यालय, पुणे व नॅशनल लॉ स्कूल ऑफ इंडिया युनिव्हर्सिटी, बंगलोर; अधिवक्त्या, पुणे.

प्रा. ज. ब. कुमठेकर, एम्.ए.; बी.एस्सी.; बी.टी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, फर्ग्युसन महाविद्यालय व बृहन्महाराष्ट्र वाणिज्य महाविद्यालय, पुणे.

डॉ. अ. रा. कुलकर्णी, एम्.ए.; एल्एल्.बी.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त सुप्रतिष्ठ प्राध्यापक, इतिहास विभाग, पुणे विद्यापीठ, पुणे; अध्यक्ष, भारतीय अनुसंधान परिषद, दिल्ली (१९७८-१९८१); कुलगुरू, टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे.

डॉ. उ. के. कुलकर्णी, एम.एस्सी.; पीएच्.डी., प्राध्यापक व प्रमुख, वनस्पतिविज्ञान विभाग, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर.

श्री. का. मं. कुलकर्णी, बी.एस्सी. (ऑ.); बी.ई. (इलेक्ट्रिकल), अभियंता, मुंबई.

प्रा. कृ. रा. कुलकर्णी, एम्.एस्सी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक व प्रमुख, भौतिकी विभाग, सर परशुरामभाऊ महाविद्यालय, पुणे.

डॉ. गो. त्र्यं. कुलकर्णी, एम्.ए.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक व प्रमुख, इतिहास विभाग, डेक्कन कॉलेज पोस्टग्रॅज्युएट अँड रिसर्च इन्स्टिट्यूट, पुणे.

श्री. चं. ज. कुलकर्णी, बी.एस्सी. (कृषि), ऊस संशोधन केंद्र, पाडेगाव (जि. सातारा).

डॉ. चं. वि. कुलकर्णी, बी.ए. (ऑ.); एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त संचालक, मत्स्योद्योग, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

प्रा. दि. भि. कुलकर्णी, एम्.एस्सी., प्राध्यापक, भौतिकी विभाग, फर्ग्युसन महाविद्यालय, पुणे.

डॉ. ना. ह. कुलकर्णी, एम्.ए.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त अभिलेख उपनिदेशक, राष्ट्रीय अभिलेखागार, नवी दिल्ली.

दिवंगत नी. बा. कुलकर्णी, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., सहयोगी प्राध्यापक, कृषि महाविद्यालय, पुणे.

दिवंगत. पं. तु. कुलकर्णी, बी.एस्सी. (मुंबई); डी.आय्.आय्.एस्सी. (बंगलोर); एम्.आय्.ई. (भारत), सेवानिवृत्त प्राध्यापक व प्रमुख, विद्युत् अभियांत्रिकी विभाग, शासकीय अभियांत्रिकी महाविद्यालय, पुणे.

श्री. प्रि. खं. कुलकर्णी, बी.एस्सी. (एंजिनिअरिंग); एफ्.आय्.ई.; सहसदस्य, आर्.आय्.एन्.ए.; सल्लागार अभियंता व माजी प्रमुख संशोधन अधिकारी, सेंट्रल वॉटर अँड पॉवर रिसर्च स्टेशन, खडकवासला; पुणे.

डॉ. मा. गु. कुलकर्णी, एम्.ए.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक व प्रमुख, समाजशास्त्र विभाग, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद; संचालक, नेहरू इन्स्टिट्यूट ऑफ सोशल स्टडीज (टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ), पुणे.

डॉ. मो. स. कुलकर्णी, बी.ई. (विद्युत्); एम्.ई. (विद्युत्); पीएच्.डी., प्राध्यापक, विद्युत् अभियांत्रिकी विभाग, शासकीय अभियांत्रिकी महाविद्यालय, पुणे.

डॉ. य. स. कुलकर्णी, एम्.एस्सी. (कृषि); पीएच्.डी., सेवानिवृत्त कापूस संशोधन अधिकारी, गळितधान्य विशेषज्ञ, बटाटा विस्तार अधिकारी, कृषि उपसंचालक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

प्रा. र. ग. कुलकर्णी, एम्.एस्सी., प्राध्यापक, प्राणिविज्ञान विभाग, इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स, मुंबई.

डॉ. वा. म. कुलकर्णी, एम्.ए.; पीएच्.डी., भूतपूर्व प्राध्यापक, संस्कृत विभाग, एल्फिन्स्टन महाविद्यालय, मुंबई; सेवानिवृत्त संचालक, भाषा संचालनालय, मुंबई.

डॉ. वृंदा कुलकर्णी, एम्.ए.; पीएच्.डी., संशोधन साहाय्यक, डेक्कन कॉलेज पोस्टग्रॅज्युएट अँड रिसर्च इन्स्टिट्यूट, पुणे.

डॉ. श्री. रा. कुलकर्णी, एम्.एस्. (ई.एन्.टी.) (मुंबई); डी.ओ.आर्.एल्. (मुंबई), शल्यचिकित्सक, स्पीच डेफनेस अँड ई. एन्. टी. हॉस्पिटल, कोल्हापूर.

प्रा. स. वि. कुलकर्णी, बी.एस्सी.; बी.एड.; एल्एल्.एम्., सेवानिवृत्त प्राचार्य, सिंबायोसिस सोसायटीचे विधी महाविद्यालय, पुणे.

प्रा. श्रीमती साधना कुलकर्णी, एम्.ए.; एम्.फिल., प्राध्यापिका, सेंट मीरा महाविद्यालय, पुणे.

प्रा. सु. के. कुलकर्णी, एम्.ए.; एल्एल्.बी., प्राध्यापक व प्रमुख, अर्थशास्त्र विभाग; पदव्युत्तर प्राध्यापक, कर्मवीर भाऊराव पाटील महाविद्यालय, इस्लामपूर आणि चिंतामणराव वाणिज्य महाविद्यालय, विश्रामबाग, सांगली.

श्री. श. म. केतकर, एम्.एस्सी., अध्यापक, प्राणिशास्त्र, संधिपाद प्राणिसंग्रहालय, पुणे.

प्रा. श्रीमती अनुपमा केसकर, एम्.ए.; बी.लिब्., व्याख्यात्या, समाजशास्त्र विभाग, नेहरू इन्स्टिट्यूट ऑफ सोशल स्टडीज (टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ), पुणे.

डॉ. अशोक रा. केळकर, एम्.ए. (पुणे); पीएच्.डी. (कॉर्नेल), सेवानिवृत्त प्राध्यापक, तत्कालीन भाषाविज्ञान प्रगत अध्ययन केंद्र, डेक्कन कॉलेज पोस्टग्रॅज्युएट अँड रिसर्च इन्स्टिट्यूट, पुणे.

दिवंगत इंदुमती केळकर, बी.ए. (ऑ.), सामाजिक कार्यकर्त्या, पुणे.

डॉ. गो. रा. केळकर, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त शास्त्रज्ञ, नॅशनल केमिकल लॅबोरेटरी व माजी प्रमुख, रसायनशास्त्र विभाग, नौरोसजी वाडिया महाविद्यालय, पुणे; माजी संशोधन अधिकारी, खटाव मिल्स, मुंबई; पुणे.

प्रा. शं. हि. केळशीकर, एम्.ए., प्राध्यापक, पार्ले महाविद्यालय, मुंबई.

डॉ. व्यं. वा. कोटबागे, एम्.ए.; पीएच्.डी., प्राध्यापक व प्रमुख, हिंदी विभाग, किसन वीर महाविद्यालय, वाई.

दिवंगत वा. मो. कोळेकर, बी.एस्सी.; बी.टी., सेवानिवृत्त उपप्राचार्य, मुधोजी हायस्कूल, फलटण; कराड.

दिवंगत ग. ह. खरे, सन्मान्य डी.लिट्. (पुणे विद्यापीठ), इतिहास संशोधक व लेखक; कार्याध्यक्ष, भारत इतिहास संशोधक मंडळ, पुणे.

दिवंगत त्रिं. रं. खळदकर, जी. बी.व्ही.सी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, कृषि महाविद्यालय, पुणे.

प्रा. म. रा. खाडिलकर, प्राध्यापक, यांत्रिक अभियांत्रिकी विभाग, शासकीय अभियांत्रिकी महाविद्यालय, पुणे.

डॉ. कृ. का. खातु, एम्.ए.; डी.एस्सी. (नॅट) (वॉर्सा), नगरभूगोलशास्त्रज्ञ, बडोदे.

डॉ. प. रा. खानगांवकर, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., उपसंचालक, नॅशनल मेटॅलर्जिकल लॅबोरेटरी, तारामणी (मद्रास), तमिळनाडू राज्य.

डॉ. आ. वि. खेडेकर, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, रसायनशास्त्र विभाग व संयोजक, परीक्षा सुधार विभाग, पुणे विद्यापीठ, पुणे.

प्रा. सु. कृ. गजेंद्रगडकर, बी.एस्सी.; बी.ई. (सिव्हिल); एम्.ई.; एम्.एस्.ई.; ए.एम्.आय्.ई., प्राध्यापक, व्हिक्टोरिया जूबिली टेक्निकल इन्स्टिट्यूट, मुंबई.

प्रा. प्र. रा. गर्दे, एम्.एस्सी., प्राध्यापक व प्रमुख, प्राणिविज्ञान विभाग, प्रताप कॉलेज, अमळनेर.

श्री. वा. रा. गर्दे, एम्.एस्सी. (कृषि), उपमुख्य पीक संरक्षण अधिकारी, कृषि संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

दिवंगत ब. गं. गुंडे, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी. (लिह्ररपूल), प्रमुख गुणवत्ता नियंत्रण अधिकारी, टाटा ऑइल मिल्स कं. लि., मुंबई.

प्रा. का. र. गुप्त, एम्.एस्सी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, कृषि महाविद्यालय, पुणे.

प्रा. पु. कि. गुप्ता, एम्.एस्सी. (कृषि), माजी प्राध्यापक, कृषि महाविद्यालय, नागपूर.

प्रा. रा. द. गुप्ते, एम्.एस्सी., प्राध्यापक, भौतिकी विभाग, रामनारायण रुईया महाविद्यालय, मुंबई.

दिवंगत ल. वा. गुर्जर, एम्.ए., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, गणित विभाग, व्हिक्टोरिया जूबिली टेक्निकल इन्स्टिट्यूट, मुंबई.

दिवंगत ज. द. गोंधळेकर, जी.डी.आर्ट (मुंबई); डिप्लोमा इन फाइन आर्ट (लंडन), चित्रकार; सदस्य, ललित कला अकादमी; माजी अधिष्ठाता, सर जे. जे. स्कूल ऑफ आर्ट; माजी कला विभाग प्रमुख, टाइम्स ऑफ इंडिया, मुंबई; माजी कला संपादक, मराठी विश्वकोश, वाई.

दिवंगत कमल गोखले, बी.ए.; पीएच्.डी., लेखिका व संशोधिका; प्राध्यापिका, नौरोसजी वाडिया महाविद्यालय, पुणे.

दिवंगत मो. ना. गोखले, बी.एस्सी., सेवानिवृत्त साहाय्यक वातावरणवैज्ञानिक, भारतीय हवामान खाते, पुणे.

दिवंगत वा. पु. गोखले, एम्.एस्सी. (कृषि), सेवानिवृत्त कृषि उपसंचालक, संशोधन आणि शिक्षण, मुंबई विभाग, महाराष्ट्र राज्य कृषिसेवा, वाई.

डॉ. शोभना गोखले, एम्.ए.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्रपाठक, डेक्कन कॉलेज पोस्टग्रॅज्युएट अँड रिसर्च इन्स्टिट्यूट, पुणे.

श्री. श्री. पु. गोखले, बी.एस्सी., लेखक, प्रकाशक, शास्त्रीय उपकरणांचे कारखानदार, सामाजिक आणि राजकीय कार्यकर्ते, पुणे.

श्री. श्री. रा. गोखले, आय्.आर्.टी.एस्. (निवृत्त), व्यवस्थापन सल्लागार; माजी संचालक, रेल्वे स्टाफ कॉलेज; माजी सदस्य, अधिसभा, महाराजा सयाजीराव विद्यापीठ, बडोदे; पुणे.

डॉ. श्री. ब. गोगटे, एम्.ए.; एम्.एड.; डीप.एड.; पीएच.डी., सेवानिवृत्त सहसंचालक, इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ एज्युकेशन; मानद संशोधक मार्गदर्शक, इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ एज्युकेशन, पुणे; मानद प्राध्यापक, स्वामी रामानंद तीर्थ संशोधन संस्था, औरंगाबाद; पुणे.

डॉ. अ. स. गोडबोले, एम्.डी. (मुंबई); एफ्.आर्.सी.पी. (एडिंबरो); एफ्.आर्.एफ्.पी.एस्. (ग्लासगो); एफ्.ए.आय्.आय्.डी. (मुंबई), वैद्यकीय सल्लागार, माजी मानद प्राध्यापक, ग्रँट वैद्यकीय महाविद्यालय, विविध रुग्णालयांचे सल्लागार, मुंबई.

श्री. प्र. स. गोडबोले, बी.एस्सी. (धातुविज्ञान), सेवानिवृत्त महाव्यवस्थापक, मेसर्स अरवली इस्पात लि., अलवर; पुणे.

श्री. र. वि. गोडबोले, एम्.एस्सी., वातावरणवैज्ञानिक, पुणे.

डॉ. श्री. ह. गोडबोले, एम्.एस्सी.; पीएच.डी., निवृत्त संचालक, आधारकर संशोधन संस्था (एम्.ए.सी.एस्.), पुणे.

डॉ. मो. स. गोसावी, एम्.कॉम्.; पीएच.डी.; बी.ए.; एल्एल्.बी.; साहित्याचार्य, प्रमुख संचालक, भिकुसा यमासा क्षत्रिय वाणिज्य महाविद्यालय आणि जे. डी. सी. बिटको व्यवस्थापन अभ्यास व संशोधन संस्था, नासिक.

श्री. वि. पां. गोसावी, डी.एम्.ई.; डी.ई.ई.; ए.एम्.आय्.ई. (मेक्.); बी. ई. (मेक्.), कर्मशाला कार्यदेशक, युनिव्हर्सिटी सायन्स अँड इन्स्ट्रुमेंटेशन सेंटर, पुणे विद्यापीठ, पुणे.

प्रा. प. द. घन, एम्.एस्सी., प्राध्यापक, भौतिकी विभाग, जी. एस्. कॉलेज, खामगाव (जि. बुलढाणा).

प्रा. श्रीमती सुशिला प. घन, एम्.एस्सी.; बी.टी., प्राध्यापिका, वनस्पतिविभाग विभाग, जी. एस्. कॉलेज, खामगाव (जि. बुलढाणा).

श्री. ब. ग. घवघवे, बी.एस्सी. (कृषि), सहयोगी अधिकारी, भारतीय कृषि अनुसंधान संस्था; कृषि उपसंचालक, वर्धा जिल्हा; अधीक्षक कृषि अधिकारी, नागपूर विभाग, नागपूर,

श्रीमती विमल शा. घाडगे, बी.ए. (ऑ.), वाई.

डॉ. व. मु. घाणेकर, बी.एस्सी.; बी.व्ही.एस्सी.; पदव्युत्तर पदविका (ऑस्ट्रेलिया), सेवानिवृत्त साहाय्यक आयुक्त, कृषि मंत्रालय, भारत सरकार; संचालक, केंद्रीय भेड प्रजनन क्षेत्र, नवी दिल्ली; पुणे.

दिवंगत मो. ल. चंद्रात्रेय, एम्.एस्सी. (गणित), सेवानिवृत्त प्राध्यापक, गणित विभाग, शासकीय अभियांत्रिकी महाविद्यालय, पुणे.

डॉ. ई. गो. चव्हाण, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., प्रमुख, पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र विभाग, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी (जि. अहमदनगर).

श्री. रामनाथ चव्हाण, बी.ए. (ऑ.), निरीक्षक, पुणे माथाडी हमाल व इतर श्रमजीवी मंडळ; अध्यक्ष, अखिल भारतीय दलित नाट्य संमेलन, नासिक; पुणे.

श्रीमती वासंती रा. चिन्मुळगुंद, एम्.एस्सी., माजी प्राध्यापिका, पेमराज सारडा महाविद्यालय, अहमदनगर; पुणे.

दिवंगत मा. त्रिं. चिपळूणकर, बी.एस्सी.; बी.एस्सी. (टेक्.); एम्.एस्सी. (लंडन), सेवानिवृत्त प्राध्यापक, रसायनशास्त्र विभाग, इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी, नवी दिल्ली; पुणे.

डॉ. व. त्रिं. चिपळोणकर, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक व प्रमुख, भौतिकी विभाग, इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स, मुंबई; पुणे.

दिवंगत शं. ल. चोरघडे, एम्.एस्सी., माजी वातावरणविज्ञ, भारतीय हवामान खाते, पुणे.

दिवंगत भा. आ. चौगुले, एम्.एस्.; पीएच्.डी. (कॅलिफोर्निया), माजी कुलगुरू, पंजाबराव कृषि विद्यापीठ, अकोला.

श्रीमती जयश्री चौधरी, एम्.ए.; बी.एड., अध्यापिका, अंजुमन-इ-इस्लाम पब्लिक स्कूल, पाचगणी; वाई.

दिवंगत रा. मो. चौधरी, बी.एजी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, कृषिविद्या विभाग, कृषि महाविद्यालय, पुणे.

प्रा. वसंत चौधरी, एम्.ए. (भूगोल); एम्.ए. (अर्थशास्त्र); बी.एड., अधिव्याख्याता, भूगोल विभाग, किसन वीर महाविद्यालय, वाई.

डॉ. अशोक चौसाळकर, एम्.ए.; पीएच्.डी., प्रपाठक, राज्यशास्त्र विभाग, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर.

डॉ. अहिल्या पां. जगताप, एम.एस्सी.; पीएच्.डी.; एल्एल्.बी., प्राध्यापिका, वनस्पतिविज्ञान विभाग, राजाराम महाविद्यालय, कोल्हापूर.

श्री. राजेंद्र बा. जगताप, बी.एस्सी.; एल्एल्.एम्., अधिवक्ता, पुणे.

प्रा. रा. ग. जाधव, एम्.ए., माजी प्राध्यापक, एल्फिन्स्टन महाविद्यालय, मुंबई; मिलिंद कला महाविद्यालय, औरंगाबाद; सेवानिवृत्त प्रभारी विभाग संपादक, मराठी विश्वकोश, वाई; पुणे.

प्रा. प्र. शं. जावडेकर, एम्.एस्सी., प्राध्यापक व प्रमुख, रसायनशास्त्र विभाग, विलिंग्डन महाविद्यालय, सांगली.

डॉ. मुरलीधर जैतली, एम्.ए.; पीएच्.डी., अध्यक्ष, सिंधी भाषा, आधुनिक भारतीय भाषा विभाग, दिल्ली विद्यापीठ, दिल्ली.

श्री. अशोक जोशी, व्यावसायिक उत्पादनांचे अभ्यासक, पुणे.

श्री. गं. कृ. जोशी, बी.एस्सी. (ऑ.); एम्.एस्सी. (टेक्.), ए.एम्.आय्.आय्.एम्.आय्.आय्.एम्. (लंडन), रासायनिक अभियंता व कारखाना व्यवस्थापक, अझोर्फेन लिमिटेड, ठाणे; मुंबई.

दिवंगत गो. वि. जोशी, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., प्राध्यापक व प्रमुख, वनस्पतिविज्ञान विभाग, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर.

दिवंगत ना. ह. जोशी, आयुर्वेद विशारद, सन्माननीय सल्लागार, आयुर्वेद भवन, मुंबई.

प्रा. म. वि. जोशी, बी.ई. (मुंबई); बी.एस्सी. (टेक्.) (मॅचेस्टर); ए.एम्.आय्.ई., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, अभियांत्रिकी विभाग, डिपार्टमेंट ऑफ केमिकल टेक्नॉलॉजी, मुंबई विद्यापीठ, मुंबई.

प्रा. श्रीमती मीनाक्षी र. जोशी, एम्.एस्सी., प्राध्यापिका, श्रीमती वीरम्मा गंगासिरी गर्ल्स कॉलेज, गुलबर्गा (कर्नाटक राज्य).

प्रा. र. पु. जोशी, बी.ई.; ए.एम्.आय्.ई. (भारत); सी. इंजिनियर; एम्.आय्.ई.ई. (लंडन), प्राध्यापक, विद्युत् अभियांत्रिकी विभाग, शासकीय अभियांत्रिकी महाविद्यालय, कराड.

प्रा. राजीव जोशी, एम्.कॉम्., प्राध्यापक, रावसाहेब पटवर्धन कनिष्ठ महाविद्यालय, पुणे.

डॉ. रा. ना. जोशी, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., प्रपाठक, वनस्पतिविज्ञान विभाग, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद.

सौ. लीना जोशी, बी.एस्सी. (ऑ.), पुणे.

श्री. वा. ना. जोशी, बी.एस्सी. (कृषि), सेवानिवृत्त कृषि विकास अधिकारी, कृषि विभाग, महाराष्ट्र राज्य; कोल्हापूर.

दिवंगत वैद्यराज वेणीमाधवशास्त्री जोशी, आयुर्वेदाचार्य, भूतपूर्व प्राचार्य, आर्यागल वैद्यक महाविद्यालय, सातारा; प्रमुख संपादक, आयुर्वेदीय महाकोश; सदस्य, आयुर्वेद संशोधन मंडळ, महाराष्ट्र शासन; आयुर्वेदीय चिकित्सा संशोधन, लेखन व अध्यापन; मुंबई.

डॉ. शि. द. जोशी, एम्.ए.; पीएच्.डी., प्राध्यापक व प्रमुख, संस्कृत विभाग, पुणे विद्यापीठ, पुणे.

डॉ. पंडित टापरे, एम्.ए.; पीएच्.डी., प्रपाठक, मराठी विभाग, किसन वीर महाविद्यालय, वाई.

दिवंगत श्री. रा. टिकेकर, पत्रपंडित, मुंबई.

डॉ. अ. दा. टिळू, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., प्राध्यापक, भौतिकी विभाग, पुणे विद्यापीठ, पुणे.

प्रा. वि. शं. टेंबे, डी.ई.ई.; डी.एम्.ई.; बी.ई. (इलेक्.); एम्.आय्.ई. (भारत), प्राध्यापक, विद्युत् अभियांत्रिकी विभाग, शासकीय तंत्रनिकेतन, कराड.

प्रा. श्रीमती विजया बा. टोणगांवकर, एम्.ए.; डिप्लोमा इन लिटरेचर (सॉर्बॉन), प्रपाठक व प्रमुख, फ्रेंच विभाग, फ्रेंच विभाग, विदेशीय भाषा विभाग, मुंबई विद्यापीठ, मुंबई.

दिवंगत मा. ग. टोळे, एम्.एस्सी.; बी.टी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, भौतिकी विभाग, गोपाळ कृष्ण गोखले महाविद्यालय, कोल्हापूर.

श्री. ना. रा. ठाकूर, एम्.एस्सी. (टेक्.), सेवानिवृत्त रासायनिक अभियंता, नवसारी ऑइल प्रॉडक्ट्स प्रा. लि., नवसारी (गुजरात राज्य).

डॉ. म. वा. ठोंबरे, बी.एस्सी. (कृषि); एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त कापूस विशेषज्ञ, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी (जि. अहमदनगर).

प्रा. ज्ञा. ल. डाहाके, एम्.एस्सी., प्राध्यापक, प्राणिविज्ञान विभाग, अमरावती.

प्रा. आ. रे. डिसूझा, एम्.ए., माजी संशोधन अधिकारी, प्रचालन संशोधन विभाग, बडोदे; प्राचार्य, महिला महाविद्यालय, कराड.

डॉ. श्यामलाल शर्मा डोगरा, शास्त्री (संस्कृत); प्रभाकर (हिंदी); एम्.ए.; एम्.ओ.एल्. (संस्कृत), पंजाब विद्यापीठ, चंदीगढ; पीएच्.डी. (भाषाविज्ञान), आग्रा विद्यापीठ; प्राध्यापक, लेखक, संशोधक; सेवानिवृत्त ग्रंथपाल, विश्वेश्वरानंद विश्वबंधू भारतभारती अनुशीलन संस्थान, पंजाब विद्यापीठ, होशियारपूर; सुजानपूर टीहरा (हिमाचल प्रदेश राज्य).

दिवंगत वा. रा. ढमढेरे, एम्.बी.बी.एस्., खाजगी वैद्यकीय व्यवसाय, पुणे.

डॉ. म. के. ढवळीकर, एम्.ए.; पीएच्.डी., संचालक, डेक्कन कॉलेज पोस्टग्रॅज्युएट अँड रिसर्च इन्स्टिट्यूट, पुणे.

प्रा. दा. गो. ढवळे, एम्.एस्सी., प्राध्यापक, भौतिकी विभाग, फर्ग्युसन महाविद्यालय, पुणे.

डॉ. ग. वा. तगारे, एम्.ए.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक व शिक्षणाधिकारी, महाराष्ट्र शिक्षण सेवा, सांगली.

प्रा. गो. रा. तत्त्ववादी, एम्.एस्सी. (कृषि), सेवानिवृत्त प्राध्यापक व प्रमुख, कृषि वनस्पतिविज्ञान विभाग, पंजाबराव कृषि विद्यापीठ, अकोला; नागपूर.

प्रा. ग. मं. तलगेरी, एम्.एस्सी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, कीटकविज्ञान विभाग, कृषि महाविद्यालय, पुणे.

डॉ. सु. न. तवले, एम्.ए.; पीएच्.डी., प्रपाठक, राज्यशास्त्र व लोकप्रशासन विभाग, पुणे विद्यापीठ, पुणे.

डॉ. चिं. वा. तळवलकर, एम्.डी. (मुंबई); एम्.आर्.सी.पी. (लंडन); एफ्.सी.सी.पी. (यू.एस्.ए.), मानसेवी प्राध्यापक, ग्रॅंट वैद्यकीय महाविद्यालय; मानसेवी फिजिशियन, गोकुळदास तेजपाल रुग्णालय; खाजगी हृद्रोगतज्ञ, मुंबई.

प्रा. मु. शं. तांबे, बी.एस्सी. (अभियांत्रिकी), माजी प्राध्यापक, यांत्रिक अभियांत्रिकी विभाग, नाविक अभियांत्रिकी महाविद्यालय, आय्.एन्.एस्. शिवाजी, लोणावळा; वाराणसी (उत्तर प्रदेश राज्य).

डॉ. द. वि. ताम्हणे, बी.एस्सी.; पीएच्.डी., डिपार्टमेंट ऑफ केमिकल टेक्नॉलॉजी, मुंबई विद्यापीठ, मुंबई.

डॉ. ग. ह. तारळेकर, एम्.ए.; बी.टी.; पीएच्.डी., संगीतज्ञ, सेवानिवृत्त प्राध्यापक, कला व वाणिज्य महाविद्यालय, धुळे.

प्रा. श्री. ह. तुळपुळे, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी. (इलिनॉय), प्राध्यापक, वनस्पतिविज्ञान विभाग, पुणे विद्यापीठ, पुणे.

डॉ. जुंग थान, एम्.ए.; पीएच्.डी., प्रपाठक व प्रमुख, चिनी व जपानी अभ्यास विभाग, दिल्ली विद्यापीठ, दिल्ली.

श्री. घ. भ. दशपुत्रे, एम्.एस्सी.; ए.आय्.एफ्.सी., सेवानिवृत्त मुख्य वनसंरक्षक, भारतीय वनसेवा, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

श्री. र. कों. दळवी, बी.ए. (ऑ.), वाई.

डॉ. रा. ना. दांडेकर, एम्.ए.; पीएच्.डी., संस्कृतचे गुणश्री प्राध्यापक, पुणे विद्यापीठ; मानसेवी सचिव, भांडारकर प्राच्यविद्या संशोधन मंदिर, पुणे.

श्री. ह. वि. दात्ये, संगीतज्ञ, लेखक व प्रकाशन, पुणे.

डॉ. य. भा. दामले, एम्.ए.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक व प्रमुख, समाजशास्त्र विभाग, पुणे विद्यापीठ, पुणे

डॉ. कुंजबिहारी दास, एम्.ए.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक (ओडिया), विद्यापीठ अनुदान आयोगपुरस्कृत प्राध्यापक, रेव्हेन्साँ महाविद्यालय, कटक (ओरिसा राज्य).

डॉ. प्रबाल दासगुप्त, एम्.ए.; पीएच्.डी. (न्यूयॉर्क विद्यापीठ), प्राध्यापक, अनुप्रयुक्त भाषाविज्ञान, हैदराबाद विद्यापीठ, हैदराबाद (आंध्र प्रदेश राज्य).

डॉ. संतोष दास्ताने, एम्.ए.; पीएच्.डी., प्राध्यापक व प्रमुख, अर्थशास्त्र विभाग आणि उपप्राचार्य, नौरौसजी वाडिया महाविद्यालय, पुणे.

प्रा. चं. ग. दीक्षित, डी.एम्.ई.ई., सेवानिवृत्त प्रमुख, यांत्रिक अभियांत्रिकी विभाग, शासकीय तंत्रनिकेतन, पुणे.

श्री. विजय दीक्षित, जी.डी. (आर्किटेक्चर), ए.आय्.आय्.ए., सल्लागार व वास्तुविशारद, लेखक, चित्रपट समीक्षक व छायाचित्रकार, नासिक.

दिवंगत. वि. मा. दीक्षित-पटवर्धन, एम्.एस्सी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, उपप्राचार्य व प्रमुख, रसायनशास्त्र विभाग, इस्माईल युसूफ कॉलेज, मुंबई; नासिक रोड.

डॉ. श्री. गं. दीक्षित, जी.बी.व्ही.सी., सेवानिवृत्त प्रभारी उपसंचालक, पशुवैद्यकीय जैव पदार्थ निर्मिती संस्था, पुणे; बंगलोर (कर्नाटक राज्य).

प्रा. श्री. ह. दीक्षित, एम्.ए., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, तत्त्वज्ञान विभाग, राजाराम महाविद्यालय, कोल्हापूर.

दिवंगत हे. वि. दीक्षित, डी.एम्.ई.ई. (कोअर ऑफ सिग्नल्स), निवृत्त लेफ्ट. कर्नल, पुणे.

डॉ. चंदुलाल दुबे, एम्.ए.; पीएच्.डी.; डी.लिट्., सेवानिवृत्त प्राध्यापक व प्रमुख, हिंदी विभाग, कर्नाटक विद्यापीठ, धारवाड; प्राध्यापक व प्रमुख, हिंदी विभाग, स्नातकोत्तर केंद्र, दक्षिण भारत हिंदी प्रचार सभा, धारवाड (कर्नाटक राज्य).

डॉ. गो. बं. देगलूरकर, एम्.ए.; पीएच्.डी.; डी.लिट्., सेवानिवृत्त प्रपाठक, डेक्कन कॉलेज पोस्टग्रॅज्युएट अँड रिसर्च इन्स्टिट्यूट, पुणे.

श्री. म. रा. देव, बी.एस्सी. (पशुवैद्यक), संशोधन अधिकारी, पशुवैद्यकीय जैव पदार्थ निर्मिती संस्था, पुणे.

डॉ. शां. भा. देव, एम्.ए.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त संचालक, गुणश्री प्राध्यापक, डेक्कन कॉलेज पोस्टग्रॅज्युएट अँड रिसर्च इन्स्टिट्यूट, पुणे.

डॉ. गो. बा. देवडीकर, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी.; एफ्.ए.एस्सी.; एफ्.एन्.ए., सेवानिवृत्त संचालक; गुणश्री प्राध्यापक, आघारकर संशोधन संस्था (एम्.ए.सी.एस्.), पुणे.

डॉ. अरविंद म. देशपांडे, एम्.ए.; पीएच्.डी., संचालक, स्पर्धा परीक्षा केंद्र, पुणे विद्यापीठ, पुणे.

प्रा. कृ. के. देशपांडे, एम्.ए., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, गणित विभाग, शासकीय अभियांत्रिकी महाविद्यालय, पुणे; नासिक रोड.

प्रा. दि. य. देशपांडे, एम्.ए., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, विदर्भ महाविद्यालय, अमरावती; विद्यापीठ अनुदान आयोगपुरस्कृत प्राध्यापक, अमरावती.

प्रा. य. ना. देशपांडे, डी.एम्.ई.ई., सेवानिवृत्त प्राचार्य, औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था, सातारा; माजी कर्मशाळा अधीक्षक, भारती विद्यापीठ, तंत्रनिकेतन, पुणे; वाई.

डॉ. स. ह. देशपांडे, एम्.ए.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, कृषि-अर्थशास्त्र, अर्थशास्त्र विभाग, मुंबई विद्यापीठ, मुंबई; माजी संपादक, 'समाज प्रबोधन पत्रिका', पुणे.

प्रा. गि. द. देशिंगकर, एम्.ए. (येल विद्यापीठ, अमेरिका), संचालक, सेंटर फॉर दि स्टडी ऑफ डेव्हलपिंग सोसायटीज, दिल्ली

प्रा. श्रीमती. वि. पं. दोंदे, एम्.एस्सी., माजी प्राध्यापिका, वनस्पतिविज्ञान विभाग, सायन्स कॉलेज, नागपूर; न्यूयॉर्क.

डॉ. सं. कृ. दोरगे, एम्.एस्सी. (कृषि); पीएच्.डी., कुलगुरू, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी (जि. अहमदनगर).

डॉ. व्यं. वि. द्रविड, एम्.ए. (संस्कृत-मराठी); एम्.ए. (हिंदी-पाली); पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, हिंदी विभाग, राजाराम महाविद्यालय, कोल्हापूर.

डॉ. त्रि. ना. धर्माधिकारी, एम्.ए.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त सचिव व संचालक, वैदिक संशोधन मंडळ, पुणे.

दिवंगत भास्करराव धारप, बी.ई., चित्रपट तंत्रज्ञ, वितरक, चित्रपटविषयक अभ्यासक, पुणे.

श्री. रा. रा. धुमाळ, बी.एस्सी. (कृषि), वाई.

श्री. ए. रा. धोंगडे, बी.ए.; बी.कॉम्. (लंडन), सेवानिवृत्त शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

डॉ. सैय्यद नईमुद्दीन, एम्.ए.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राचार्य, विदर्भ महाविद्यालय, अमरावती.

दिवंगत व. वि. नगरकर, एम्.ए.; आय्.पी.एस्., कमांडंट जनरल, होमगाडर्स व डायरेक्टर, सिव्हिल डिफेन्स; सेवानिवृत्त पोलीस महानिरीक्षक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

दिवंगत द. ना. नरवणे, एम्.ए.; एल्एल्.बी.; डिप्ल.एच्.आय्.एस्. (जिनीव्हा), सेवानिवृत्त व्यापार आयुक्त, लीग ऑफ नेशन्स; यू.एन्.आर्.आर्.; गॅट या संस्थांतून सेवा. पुणे.

डॉ. भो. सुं. नवलकर, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी.; एफ्.बी.एस्., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स, मुंबई; सेवानिवृत्त संशोधक शास्त्रज्ञ, भारतीय कृषि संशोधन संस्था, नवी दिल्ली; मुंबई.

डॉ. मो. प्र. नवलकर, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी.; डिप्ल.टेक्.; ए.आर्.सी., संशोधक, अणुकेंद्रीय भौतिकी विभाग, भाभा अणुसंशोधन केंद्र, मुंबई.

श्री. सु. व. नाईक, बी.एस्सी.; एल्एल्.बी., सेवानिवृत्त जिल्हा न्यायाधीश, माजी अध्यक्ष, महाराष्ट्र औद्योगिक न्यायालय, पुणे.

श्री. ज्ञानेश्वर नाडकर्णी, एम्.ए., लेखक व पत्रकार, मुंबई.

प्रा. मा. रा. नानिवडेकर, बी.ए.; एल्एल्.बी., अधिवक्ता व मानद प्राध्यापक, शहाजी लॉ कॉलेज; कॉलेज ऑफ कॉमर्स; विभाग प्रमुख, व्यापाराविषयक कायदा, छ. शाहू सेंट्रल इन्स्टिट्यूट ऑफ बिझिनेस एज्युकेशन अँड रिसर्च, कोल्हापूर.

डॉ. एस्. के. नायर, एम्.ए.; बी.ओ.एल्.; पीएच्.डी., प्राध्यापक, मद्रास विद्यापीठ, मद्रास (तमिळनाडू राज्य).

डॉ. जयंत नारळीकर, बी.एस्सी. (बनारस); ट्रायपॉस (केंब्रिज); रँग्लर; एम्.ए.; पीएच्.डी.; डी.एस्सी. (केंब्रिज), भारतीय खगोलीय भौतिकीविज्ञ व गणितज्ञ; संचालक, अंतर-विश्वविद्यालय केंद्र, खगोलविज्ञान व खगोलभौतिकी, पुणे.

श्री. वि. वि. निक्ते, अधिकारी, डाइंग डिपार्टमेंट, अरविंद मिल्स, अहमदाबाद (गुजरात राज्य).

श्री. य. रा. नेने, एम्.एस्सी., सेवानिवृत्त अधिकारी, भारतीय हवामान खाते; सदस्य, ज्योतिर्विद्या परिसंस्था, पुणे.

श्री. अविनाश पंडित, एम्.ए.; डिप्लोमा इन बुक पब्लिशिंग, संपादक व प्रमुख, ओरिएंट लॉगमन लि. (संपादकीय विभाग), पुणे.

श्री. बाळ ज. पंडित, एम्.ए.; एल्एल्.बी.; साहित्य विशारद, क्रीडासमीक्षक व लेखक; क्रिकेट समालोचक व रणजी क्रिकेटपटू, पुणे.

श्रीमती भाग्यश्री पंडित, बी.ए.; डिप्लोमा इन जर्नेलिझ्म, वाई.

दिवंगत मा. भ. पंत, बी.एस्सी.; बी.टी., अधिकारी, भारतीय हवामान खाते, पुणे.

श्री. उ. कृ. पटवर्धन, बी.एस्सी.; एम्.आय्.ई.ई.; एफ्.आय्.ई.; एफ्.आय्.एस्.आय्., विद्युत् अभियंता, प्रमुख संचालक, प्रयोग इलेक्ट्रिकल्स प्रा. लि., मुंबई.

दिवंगत वि. भा. पटवर्धन, बी.ए.; एल्एल्.बी., अधिवक्ता, उच्च न्यायालय, मुंबई; वाई.

सौ. शुभदा अ. पटवर्धन, एम्.एस्.ए.एम्. (गुजरात आयुर्वेद विद्यापीठ), खाजगी वैद्यकीय व्यवसाय, मुंबई.

डॉ. सरिता अ. पटवर्धन, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., शास्त्रीय संशोधिका, नॅशनल केमिकल लॅबोरेटरी, पुणे.

प्रा. वसंत परब, जी.डी.आर्ट (पेंटिंग), माजी अधिष्ठाता, सर जे. जे. स्कूल ऑफ आर्ट, मुंबई; व्यक्तिचित्रकार, कलासमीक्षक व लेखक, मुंबई.

श्री. म. ह. परांजपे, बी.एस्सी. (मुंबई), फर्स्ट क्लास डिप्लोमा (कॉलेज ऑफ एरॉनॉटिकल इंजिनिअरिंग) (लंडन), निवृत्त असोशिएट फेलो ऑफ रॉयल एरॉनॉटिकल सोसायटी (लंडन), निवृत्त मेंबर, एरॉनॉटिकल सोसायटी ऑफ इंडिया आणि निवृत्त कंट्रोलर ऑफ एरॉनॉटिकल इन्स्पेक्टोरेट, ईस्टर्न एरिया (डिपार्टमेंट ऑफ सिव्हिल एव्हिएशन, गव्हर्नमेंट ऑफ इंडिया), पुणे.

डॉ. स. य. परांजपे, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी.; एफ्.ए.झेड्.; डी.ए.एस्.एफ्. (मुंबई), प्राध्यापक, प्राणिविज्ञान विभाग, पुणे विद्यापीठ, पुणे; खाजगी वैद्यकीय व्यवसाय, पुणे.

दिवंगत. शं. आ. परांडेकर, एम्.एस्सी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, राजाराम महाविद्यालय, कोल्हापूर; सेवानिवृत्त प्राचार्य, जनता महाविद्यालय (देवचंद कॉलेज), अर्जुननगर; कोल्हापूर.

श्री. वसंत पळशीकर, लेखक, माजी संपादक, 'समाज प्रबोधन पत्रिका', पुणे; सामाजिक कार्यकर्ते, वाई.

डॉ. सुहास पळशीकर, एम्.ए.; पीएच्.डी., व्याख्याता, राज्यशास्त्र व लोकप्रशासन विभाग, पुणे विद्यापीठ, पुणे.

दिवंगत म. प. पांडे, पीएच्.डी., प्रपाठक व प्रमुख, रशियन विभाग, सेंट्रल इन्स्टिट्यूट ऑफ इंग्लिश अँड फॉरिन लॅंग्वेजिस्, हैदराबाद (आंध्र प्रदेश राज्य).

प्रा. भा. वि. पाटणकर, एम्.एस्सी., प्राध्यापक, भौतिकी, मुंबई.

डॉ. मा. वी. पाटणकर, एम्.ई. (सिद्धिल); पीएच्.डी. (सॉइल्स); एम्.आय्.ई. (भारत); एफ्.आय्.एस्.टी.ई., प्राध्यापक, स्थापत्य अभियांत्रिकी विभाग, शासकीय अभियांत्रिकी महाविद्यालय, पुणे.

डॉ. अ. व्यं. पाटील, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., प्राध्यापक, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी (जि. अहमदनगर).

दिवंगत बी. एस्. पाटील, बी.एस्सी.; पीएच्.डी., माजी संशोधन अधिकारी, कर्नाटक कॉलेज, धारवाड; प्राचार्य, सायन्स कॉलेज (यशवंतराव चव्हाण इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स), सातारा.

श्री. ल. ह. पाटील, बी.एस्सी. (कृषि); पदव्युत्तर पदविका, वस्तुसंग्रहालयशास्त्र; माजी अधिव्याख्याता, कृषि अभियांत्रिकी, कृषि महाविद्यालय, नागपूर व पुणे.

डॉ. शा. दा. पाटील, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., प्राध्यापक, वनस्पतिविज्ञान व सूक्ष्मजीवविज्ञान विभाग, पुणे विद्यापीठ, पुणे.

दिवंगत ह. चिं. पाटील, बी.एजी., सेवानिवृत्त अधीक्षक, शेतकी शाळा (मांजरी); निरीक्षक, शेतकी शाळा, मुंबई राज्य; पुणे.

डॉ. यशवंत पाठक, एम्.ए.; पीएच्.डी., प्राध्यापक व प्रमुख, मराठी विभाग, कला-विज्ञान-वाणिज्य महाविद्यालय, मनमाड.

डॉ. श. पु. पाठक, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., प्राध्यापक, रसायनशास्त्र विभाग, फर्ग्युसन महाविद्यालय, पुणे.

डॉ. म. रा. पाध्ये, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, अनुप्रयुक्त भौतिकी विभाग, डिपार्टमेंट ऑफ केमिकल टेक्नॉलॉजी, मुंबई विद्यापीठ, मुंबई.

श्री. र. ग. पानसे, एम्.ए.; एल्.एल्.बी., माजी प्रपाठक, श्रीमती नाथीबाई दामोदर ठाकरसी महिला विद्यापीठ; मुंबई; संचालक, प्रज्ञा चॅरिटेबल ट्रस्ट, ठाणे.

श्री. पार्वतीकुमार, नर्तक, नृत्यसंशोधक आणि नृत्यशिक्षक; संचालक, तंजावूर नृत्यशाळा, मुंबई

डॉ. दत्तात्रय पुंडे, एम्.ए.; पीएच्.डी., अधिव्याख्याता, मॉडर्न महाविद्यालय, पुणे.

दिवंगत श्री. व्यं. पुणतांबेकर, एम.एस्सी.; पीएच्.डी., प्रमुख, फॉरेस्ट रिसर्च इन्स्टिट्यूट, मायनॉर फॉरेस्ट प्रॉडक्ट्स विभाग, डेहराडून; संचालक, लॅक रिसर्च इन्स्टिट्यूट, रांची (बिहार राज्य).

श्रीमती प्रभावती रा. पुरम, डिप्लोमा इन मास्टर्स टेलरिंग, कटिंग अकॅडेमी, लंडन; संस्थापिका व माजी संचालिका, कलाविकास तांत्रिक शिक्षण खाते, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई; अभ्यागत अधिव्याख्याता, श्रीमती नाथीबाई दामोदर ठाकरसी महिला महाविद्यालय, पुणे.

श्री. पु. ल. पुरोहित, एम्.एस्सी. (डिफेन्स), सेवानिवृत्त एअर व्हाइस मार्शल, भारतीय वायुसेना, पुणे.

दिवंगत वा. ल. पुरोहित, एम्.एस्सी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, भौतिकी विभाग, फर्ग्युसन महाविद्यालय, पुणे.

दिवंगत अ. द. पुसाळकर, एम्.ए.; एल्एल्.बी.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त संचालक व प्राध्यापक, भांडारकर प्राच्यविद्या संशोधन मंदिर, पुणे; माजी उपसंचालक तथा उपसंपादक, इतिहास विभाग व इतिहास ग्रंथमाला, भारतीय विद्याभवन, मुंबई.

श्री. वि. गो. पेंढरकर, सेवानिवृत्त कार्यकारी संचालक, रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया, मुंबई; अर्थसल्लागार, बँक ऑफ टांझानिया, दारेसलाम; मुंबई.

डॉ. वसंत प्र. पेटे, एम्.ए.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, गोखले राज्यशास्त्र व अर्थशास्त्र संस्था, पुणे; संचालक, महिला व बालक संशोधन केंद्र; फेलो, रॉयल सोसायटी ऑफ हेल्थ, लंडन; पुणे.

प्रा. रा. ना. पोखरकर, एम्.एस्सी. (कृषि); राष्ट्रभाषा प्रवीण, प्राध्यापक, कीटकविज्ञान विभाग, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी (अहमदनगर).

प्रा. चं. रा. पोतनीस, एम्.ए., प्राचार्य व प्राध्यापक, मुळजी जेठा महाविद्यालय, जळगाव.

श्री. म. गो. प्रधान, माजी उपसंचालक, नागरी विमान वाहतूक, नासिक.

श्री. र. दा. प्रधान, सदस्य, एरॉनॉटिकल सोसायटी ऑफ इंडिया; कंट्रोलर ऑफ एरोड्रोम्स (सेवानिवृत्त); सेवानिवृत्त जनरल मॅनेजर, बॉम्बे एअरपोर्ट; पुणे.

डॉ. रा. प. प्रभुणे, एम्.बी.बी.एस्.; डी.जी.ओ., स्त्रीरोग व प्रसूतिशास्त्र तज्ञ, सुकृत हॉस्पिटल, वाई.

डॉ. विठ्ठल प्रभू, एम्.बी.बी.एस्.; एफ्.सी.जी.पी.; एफ्.आय्.सी. (यू.एस्.ए.), लैंगिक वर्तनशास्त्र तज्ञ, मुंबई.

दिवंगत ना. ह. फडके, एम्.ए., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, गणित विभाग, कीर्ति महाविद्यालय, मुंबई.

डॉ. वि. शं. फडके, एम्.ए.; पीएच्.डी., प्राध्यापक व प्रमुख, भूगोल विभाग, मुंबई विद्यापीठ, मुंबई; सदस्य, महाराष्ट्र राज्य मराठी विश्वकोश निर्मिती मंडळ, मुंबई.

डॉ. त्रि. चिं. फडतरे, एम्.ए.; एल्एल्.एम्.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, आय्.एल्.एस्. विधी महाविद्यालय, पुणे.

श्री. धै. शं. फाळके, बी.एस्सी. (ऑ.), सातारा रोड (ता. कोरेगाव).

प्रा. अ. अ. अ. फैजी, एम्.ए. (कॅम्ब्रिज); वार अँट लॉ, माजी प्राचार्य, गव्हर्नमेंट लॉ कॉलेज, मुंबई; भारतीय राजदूत (ईजिप्त); अभ्यागत प्राध्यापक, मॅक्गिल विद्यापीठ (कॅनडा), केंब्रिज विद्यापीठ (ग्रेट ब्रिटन); लॉस अँजेल्स विद्यापीठ (कॅलिफोर्निया-अमेरिकेची संयुक्त संस्थाने); मानसेवी सदस्य, अरेबिक अकादमी, दमास्कस, कैरो; सदस्य, केंद्रीय लोकसेवा आयोग, दिल्ली; मुंबई.

श्रीमती सुलताना फैजी, उर्दू लेखिका, मुंबई.

प्रा. आ. श्री. बर्डे, एम्.फार्म., प्राध्यापक, शासकीय औषधनिर्माणशास्त्र महाविद्यालय, कराड.

डॉ. चंद्रकांत बांदिवडेकर, एम्.ए.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक व प्रमुख, हिंदी विभाग, मुंबई विद्यापीठ, मुंबई; विद्यापीठ अनुदान आयोगपुरस्कृत गुणश्री अधिष्ठात्र, मुंबई.

डॉ. गं. वि. बापट, एम्.ए.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, इंग्रजी विभाग, नौरोसजी वाडिया महाविद्यालय, पुणे.

दिवंगत पु. वि. बापट, एम्.ए.; ए.एम्.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, पुणे विद्यापीठ; दिल्ली विद्यापीठ; पुणे.

डॉ. सरोजिनी बाबर, एम्.ए.; पीएच्.डी., संपादिका, समाज शिक्षण माला, पुणे.

दिवंगत ग. रा. बाळ, जी.डी.ए.; एफ्.सी.ए. (चार्टर्ड अकाउंटंट), संस्थापक व चालक, 'जी. आर्. बाळ चार्टर्ड अकाउंटंट्स', पुणे.

श्री. नि. वि. बाळ, सेवानिवृत्त ब्रिगेडिअर, भारतीय सैनिकी सेवा; सन्माननीय सदस्य, विविध सामाजिक संस्था व न्यास, पुणे.

डॉ. वा. द. बेंद्रे, एम्.ए.; पीएच्.डी.; बी.एड., सेवानिवृत्त निवड श्रेणी अधिव्याख्याता व प्रमुख, कन्नड विभाग, किटेल आर्ट्स कॉलेज, धारवाड (कर्नाटक राज्य).

श्री. प्र. ना. बेहेरे, बी.ए.; बी.कॉम्.; एल्एल्.बी., सेवानिवृत्त जिल्हा व सत्र न्यायाधीश; मानद सचिव, इंडियन लॉ सोसायटी, पुणे.

डॉ. सुभाष ह. बेहेरे, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., प्रपाठक, भौतिकी विभाग, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद.

दिवंगत चिं. रा. बोंद्रे, बी.कॉम्., उपाध्यक्ष, मार्केटिंग, किल्लोस्कर ऑइल एंजिन्स लि., पुणे.

डॉ. मु. नि. बोरले, बी.एस्सी. (कृषि); आय्.ए.आर्.आय्.; पीएच्.डी., प्राध्यापक, कीटकविज्ञान विभाग, पंजाबराव कृषि विद्यापीठ, अकोला.

श्री. सु. व. बोराले, बी.ए.(ऑ.), वाई.

कु. नलिनी भट, एम्.एस्सी., माजी संपादन साहाय्यक, मराठी विश्वकोश, वाई; पुणे.

डॉ. तारा भवाळकर, एम्.ए.; पीएच्.डी.; एस्.टी.सी., प्राध्यापिका, मराठी विभाग, श्रीमती चंपाबेन वालचंद शाह महिला महाविद्यालय, सांगली.

दिवंगत अ. के. भागवत, एम्. ए., सेवानिवृत्त प्राचार्य, किसन वीर महाविद्यालय, वाई; पुणे.

श्रीमती दुर्गा भागवत, एम्.ए., लेखिका, मुंबई.

डॉ. नलिनी भागवत, एम्.ए.; पीएच्.डी.; जी.डी.आर्ट; ए.एम्., अधिव्याख्यात्या, सर जे. जे. स्कूल ऑफ आर्ट, मुंबई.

श्री. रा. शं. भागवत, बी.एस्सी.; बी.एस्सी. (टेक्.), सेवानिवृत्त अधिकारी, व्होल्टास लिमिटेड, मुंबई.

प्रा. श. द. भागवत, एम्.एस्सी., प्राध्यापक, वनस्पतिविज्ञान विभाग, सर परशुरामभाऊ महाविद्यालय, पुणे.

डॉ. य. त्र्यं. भालेराव, एम्.बी.बी.एस्., सेवानिवृत्त वैद्यकीय अधिकारी, वाई; पुणे.

प्रा. ना. का. भावे, बी.ई. (स्थापत्य); एम्.एस्सी. (अभियांत्रिकी), माजी प्राध्यापक, शासकीय अभियांत्रिकी महाविद्यालय; प्राध्यापक, महाराष्ट्र इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी, पुणे.

डॉ. टी. भास्करन्, एम्.ए. (मलयाळम्); एम्.ए. (संस्कृत); पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक व अध्यक्ष, ओरिएंटल रिसर्च इन्स्टिट्यूट अँड मॅन्युस्क्रिप्ट्स लायब्ररी, केरळ विद्यापीठ, तिरुअनंतपुरम् (केरळ राज्य).

दिवंगत ब. वा. भिडे, एम्.एस्सी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक व प्राचार्य, रसायनशास्त्र विभाग, सर परशुरामभाऊ महाविद्यालय, पुणे.

डॉ. र. द. भिडे, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, भौतिकी विभाग, फर्ग्युसन महाविद्यालय, पुणे.

डॉ. वि. प. भिडे, बी.एस्सी. (कृषि); पीएच्.डी. (मुंबई); पीएच्.डी. (आयोवा), सेवानिवृत्त सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, पुणे.

श्री. शं. गो. भिडे, डिप्लोमा इन सुपरवायझरी अँड फोरमनशिप; यंत्रोपकरण तंत्रज्ञ; उत्पादकता विषयाचे स्वयंसेवी प्रशिक्षक व लेखक, ठाणे.

श्रीमती सुचेता भिडे-चाफेकर, जी.डी.आर्ट; एफ्.एम्.ए. (नृत्य); भरतनाट्यम् नर्तकी व तज्ञ; लेखिका, पुणे.

डॉ. सुभाष भेण्डे, एम्.ए.; पीएच्.डी., प्राध्यापक व प्रमुख, अर्थशास्त्र विभाग, कीर्ति महाविद्यालय; प्राचार्य, श्री राजस्थानी सेवा संघ महाविद्यालय, मुंबई.

श्री. प्र. बा. भोईटे, बी.एस्सी. (ऑ.); बी.एड्., अध्यापक, श्री सिद्धेश्वर विद्यालय, गुरसाळे (ता. खटाव, जि. सातारा).

डॉ. चिं. त्र्यं. भोपटकर, एम्.ए.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक व प्रमुख, मनोविज्ञान विभाग, गुजरात विद्यापीठ; अहमदाबाद; पुणे.

प्रा. द. पा. भोरे, एम्.एस्सी. (कृषि), प्राध्यापक, उद्यानविद्या विभाग, कृषि महाविद्यालय, पुणे.

डॉ. अरुण भोसले, एम्.ए.; पीएच्.डी., प्रपाठक, इतिहास विभाग, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर.

प्रा. ना. वि. भोसले, एम्.एस्सी., प्राध्यापक, भौतिकी विभाग, कुडाळ महाविद्यालय, कुडाळ (जि. सिंधुदुर्ग).

प्रा. रा. जि. भोसले, एम्.एस्सी., प्राध्यापक, कृषि महाविद्यालय, अकोला.

डॉ. जयकुमार मगर, एम्.ए.; पीएच्.डी., संशोधन मार्गदर्शक, प्रपाठक, भूगोल विभाग, मिलिंद कला महाविद्यालय, औरंगाबाद.

डॉ. न. गं. मगर, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., प्राध्यापक व प्रमुख, जीवरसायनशास्त्र विभाग, इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स, मुंबई.

श्री. ज. य. मराठे, बी.ई. (सिव्हिल), सेवानिवृत्त अतिरिक्त आयुक्त, रेल्वे सुरक्षा, भारतीय रेल्वे, मुंबई; पुणे.

श्री. स. चिं. मराठे, बी.ई., सदस्य, ज्योतिर्विद्या परिसंस्था, पुणे.

प्रा. सु. द. महाजन, एम्.ए., प्राध्यापक व प्रमुख, व्यावसायिक अर्थशास्त्र विभाग, जयसिंगपूर महाविद्यालय, जयसिंगपूर (जि. कोल्हापूर).

प्रा. श्रीमती सुनंदा महाजन, एम्.लिट्., अधिव्याख्यात्या, जर्मन भाषा विभाग, पुणे विद्यापीठ, पुणे.

डॉ. सुहास महाजन, बी.ए.; एम्.कॉम्.; पीएच्.डी., प्राध्यापक, हिशेबशास्त्र विभाग, नेस वाडिया वाणिज्य महाविद्यालय, पुणे.

श्री. गंगाधर महाम्बरे, बी.ए., सेवानिवृत्त कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र इंडस्ट्रियल अँड टेक्निकल कन्सल्टन्सी ऑर्गनायझेशन, पुणे.

श्री. व्ही. बी. माईणकर, संचालक, वजने व मापे, भारत सरकार, नवी दिल्ली.

प्रा. म. बा. मांडके, एम्.एस्सी., प्रपाठक, मानवशास्त्र विभाग, पुणे विद्यापीठ, पुणे.

डॉ. म. श्री. माटे, एम्.ए.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, प्राचीन भारतीय इतिहास, डेक्कन कॉलेज पोस्टग्रॅज्युएट अँड रिसर्च इन्स्टिट्यूट, पुणे.

डॉ. निशिकांत मिरजकर, बी.एस्सी.; एम्.ए.; पीएच्.डी., प्राध्यापक (मराठी) व प्रमुख, आधुनिक भारतीय भाषा विभाग, अधिष्ठाता, कलाशाखा, दिल्ली विद्यापीठ, दिल्ली.

दिवंगत वा. वि. मिराशी, एम्.ए.; सन्मान्य डी.लीट्. (मुंबई, सागर व नागपूर), सेवानिवृत्त प्राचार्य व प्राध्यापक, संस्कृत विभाग, विदर्भ महाविद्यालय, अमरावती; भूतपूर्व सन्मान्य संचालक, पदव्युत्तर विभाग (मानव्य शाखा) व सन्मान्य प्राध्यापक, प्राचीन भारतीय इतिहास आणि संस्कृती, नागपूर विद्यापीठ, नागपूर.

डॉ. नरेंद्र मिश्र, एम्.ए. (विश्वभारती); पीएच्.डी., प्राध्यापक (ओडिया), विश्वभारती, शांतिनिकेतन (प. बंगाल राज्य).

प्रा. श्रीमती शीला दि. मिस्त्री, एम्.ए. (संस्कृत); एम्.ए. (तत्त्वज्ञान/समाजशास्त्र); एल्एल्.बी., अधिव्याख्यात्या व प्रमुख, संस्कृत/समाजशास्त्र विभाग, दमाणी भैरुरतन फत्तेचंद दयानंद कला व शास्त्र महाविद्यालय, सोलापूर.

डॉ. एस्. के. मुकर्जी, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., अधिकारी, भारतीय वनस्पतिवैज्ञानिक सर्वेक्षण संस्था, कलकत्ता.

डॉ. शां. ब. मुजुमदार, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., संचालक, सिंबायोसिस आंतरराष्ट्रीय सांस्कृतिक व शैक्षणिक केंद्र, पुणे.

डॉ. दि. आ. मुळे, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त साहाय्यक संचालक, इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ ट्राॅपिकल मिटिऑरॉलॉजी, पुणे; मानसेवी प्राध्यापक, भौतिकी विभाग, पुणे विद्यापीठ, पुणे.

डॉ. संजीवनी मुळे, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., प्राध्यापिका, गोखले राज्यशास्त्र व अर्थशास्त्र संस्था, पुणे.

श्री. वि. दा. मेंहेंदळे, माजी वनसंरक्षक, मूल्यमापन विभाग, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

श्री. वि. वि. मोडक, परकीय भाषा प्रमाणपत्र; व्यापारविषयक पदविका (मुंबई), माजी निरीक्षण अधिकारी, तंत्रविद्या व अन्वेषण विभाग, भारतीय हवामान खाते, पुणे; सदस्य, ज्योतिर्विद्या परिसंस्था, पुणे विद्यापीठ फ्रेंच असोशिएशन, योगविद्याधाम, इंडियन मिटिऑरॉलॉजिकल सोसायटी, पुणे.

डॉ. शं. के. मोडक, एम्.ए.; पीएच्.डी., माजी प्रपाठक, अर्थशास्त्र विभाग, मुंबई विद्यापीठ आणि माजी प्राचार्य, सिडनहॅम महाविद्यालय व एल्फिन्स्टन महाविद्यालय; सेवानिवृत्त प्राचार्य, तोलानी वाणिज्य महाविद्यालय, मुंबई.

श्री. सोराब मोदी, बी.ए. संगीतसमीक्षक व लेखक; कार्यक्रम-सल्लागार, इन्स्टिट्यूट फॉर द आर्ट्स, जॉर्ज मेझन विद्यापीठ, फेअरफॅक्स, व्हर्जिनिया; विश्वस्त, समर इन्स्टिट्यूट फॉर क्रिएटिव्ह अँड पर्फॉर्मिंग आर्ट्स, मेरिलंड विद्यापीठ, अमेरिका.

डॉ. राजलक्ष्मी रा. मोहिते, एम्.बी.बी.एस्. (मुंबई), स्त्रीरोग व प्रसूतीशास्त्र तज्ञ, वाई.

डॉ. आनंद यादव, एम्.ए.; पीएच्.डी., प्राध्यापक व प्रमुख, मराठी विभाग, पुणे विद्यापीठ, पुणे.

दिवंगत य. बा. राजे, एम्.एस्सी., प्राध्यापक, वनस्पतिविज्ञान विभाग, सर परशुरामभाऊ महाविद्यालय, पुणे.

डॉ. अ. चिं. रानडे, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., प्राध्यापक, रसायनशास्त्र विभाग, पुणे विद्यापीठ, पुणे.

प्रा. अशोक रानडे, एम्.ए.; एल्एल्.बी.; संगीताचार्य, संगीतज्ञ व लेखक, माजी संचालक, मुंबई विद्यापीठ संगीत केंद्र, मुंबई; माजी साहाय्यक संचालक, नॅशनल सेंटर फॉर द पर्फॉर्मिंग आर्ट्स, मुंबई.

डॉ. उषा रानडे, एम्.ए.; पीएच्.डी., संशोधन साहाय्यक, भाषाविज्ञान विभाग, डेक्कन कॉलेज पोस्टग्रॅज्युएट अँड रिसर्च इन्स्टिट्यूट, पुणे.

डॉ. द. र. रानडे, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी.; एफ्.ई.एस्.आय्., सेवानिवृत्त प्राध्यापक व प्रमुख, प्राणिविज्ञान विभाग, पुणे विद्यापीठ, पुणे.

डॉ. म. आ. रानडे, एल्.सी.पी.एस्., खाजगी वैद्यकीय व्यवसाय, मुंबई.

डॉ. ई. व्ही. रामकृष्णन, एम्.ए.; पीएच्.डी., प्रपाठक, इंग्रजी विभाग, दक्षिण गुजरात विद्यापीठ, सुरत.

डॉ. प्रमोद पा. रायकर, (एस्.जे.), बी.पी.एच्.; एल्.पी.एच्.; एम्.ए. (मराठी); एम्.ए. (मानसशास्त्र); बी.टी.एच्.; पीएच्.डी., माजी साहाय्यक प्राध्यापक, लोयोला विद्यापीठ, शिकागो; संचालक व संशोधक, 'स्नेहसदन', इन्स्टिट्यूट फॉर द स्टडी ऑफ रिलिजन, पुणे.

श्रीमती सुनीती राव, एम्.ए.; डिप्लिब.; जर्मन भाषा पदविका, संगणक पदविका, रिसर्च फेलो, सहसंपादक, 'अर्थबोध'; भारतीय अर्थविज्ञानवर्धिनी, पुणे.

डॉ. वा. ब. राहुडकर, एम्.एस्सी. (कृषि); एम्.ए. (कॅनझस); पीएच्.डी., सेवानिवृत्त अधिष्ठाता (कृषि), पंजाबराव कृषि विद्यापीठ, अकोला; पुणे.

प्रा. एल्. ए. रॉड्रिगज, प्राध्यापक, डेंपे कॉलेज ऑफ आर्ट्स अँड सायन्स, पणजी (गोवा राज्य).

प्रा. स. के. रुईकर, एम्.एस्सी. (कृषि), निवृत्त प्राध्यापक, वनस्पतिविकृतिविज्ञान, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी (जि. अहमदनगर); पुणे.

डॉ. प्र. वा. रेगे, एम्.ए.; एल्एल्.एम्.; पीएच्.डी. (लंडन), सेवानिवृत्त प्राचार्य, न्यू लॉ कॉलेज, माजी संचालक व अध्यक्ष, सारस्वत को-ऑपरेटिव्ह बँक (मर्या.); संचालक, ठेवी विमा व पत हमी महामंडळ, मुंबई.

डॉ. वा. वी. लवाटे, बी.एस्सी. (ऑ.); बी.एस्सी. (टेक्.); पीएच्.डी. (टेक्.), उत्पादन व्यवस्थापक, हेक्स्ट फार्मास्यूटिकल्स लि., मुंबई.

डॉ. प्र. ग. लाळे, एम्.ए.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, उस्मानिया विद्यापीठ, हैदराबाद; पुणे.

दिवंगत दि. ह. लिमये, एम्.ए., पुणे.

दिवंगत मॅथ्यू-रायनर लेदर्ले, एम्.ए.; पीएच्. (म्यूनिक); एम्.टी.एच्.; पीएच्.डी., धर्म-तत्त्वज्ञानावर जर्मन, इंग्रजी व मराठीतून विपुल लेखन; सदस्य, 'स्नेहसदन', पुणे.

डॉ. हि. तु. लोखंडे, बी.एस्सी.; एम्.एस्सी. (टेक्.); पीएच्.डी., युनेस्को स्कॉलर (रशिया), प्राध्यापक, डिपार्टमेंट ऑफ केमिकल टेक्नॉलॉजी, मुंबई विद्यापीठ, मुंबई.

प्रा. र. ल. लोणकर, एम्.ए.; एम्.फिल्., व्याख्याता, इतिहास विभाग, सर परशुरामभाऊ महाविद्यालय, पुणे.

डॉ. वा. द. वर्तक, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी.; एफ्.बी.एस्., माजी संशोधन अधिकारी, वनस्पतिविज्ञान विभाग, आघारकर संशोधन संस्था (एम्.ए.सी.एस्.) पुणे.

प्रा. प. द. वांगीकर, एम्.एस्सी., प्राध्यापक, वनस्पतिरोगविज्ञान, कृषि महाविद्यालय, अकोला.

दिवंगत दि. मु. वाघ, एम्.ए.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक व प्रमुख, भूगोल विभाग, सर परशुरामभाऊ महाविद्यालय, पुणे.

प्रा. अ. ना. वेलणकर, प्राध्यापक, व्हिक्टोरिया जूबिली टेक्निकल इन्स्टिट्यूट, मुंबई.

डॉ. चिं. ग. वैद्य, बी.ए.; एम्.कॉम्.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्राचार्य, बृहन्महाराष्ट्र वाणिज्य महाविद्यालय; कार्यवाह, डेक्कन एज्युकेशन सोसायटी, पुणे.

श्री. ज. शी. वैद्य, बी.ई. (ऑ.), उपव्यवस्थापक, प्लॅट सर्व्हिसेस, सेंट्रल जीप प्लॅट, महिंद्र अँड महिंद्र लि., मुंबई.

प्रा. प्र. भ. वैद्य, एम्.एस्सी., प्राध्यापक व प्रमुख, वनस्पतिविज्ञान विभाग, आर्. वाय्. के. सायन्स कॉलेज, नासिक.

डॉ. सुहनुराम शर्मा, एम्.ए.; पीएच्.डी., प्रपाठक, भाषाविज्ञान विभाग, डेक्कन कॉलेज पोस्टग्रॅज्युएट अँड रिसर्च इन्स्टिट्यूट, पुणे.

दिवंगत अ. भि. शाह, एम्.एस्सी. (मुंबई); एम्.एस्सी. (पुणे), डायरेक्टर ऑफ प्रोग्रॅम्स, इंटरनॅशनल असोसिएशन फॉर कल्चरल फ्रीडम, मुंबई.

श्री. र. रू. शाह, एम्.ए.; एल्एल्.बी., माजी सहसंपादक, मराठी विश्वकोश, वाई; अधिवक्ता, पुणे.

डॉ. वि. का. शिंदे, एम्.ए.; बी.एड्.; पीएच्.डी., प्रपाठक, मराठी विभाग, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर.

प्रा. भा. द. शिवलकर, प्राध्यापक, यांत्रिक अभियांत्रिकी विभाग, विश्वेश्वरय्या रीजनल कॉलेज ऑफ एंजिनिअरिंग, नागपूर.

डॉ. रुक्साना शेख-मुल्ला, एम्.ए.; पीएच्.डी., प्राध्यापिका व प्रमुख, हिंदी विभाग, दादा पाटील महाविद्यालय, कर्जत (जि. अहमदनगर).

दिवंगत ना. स. श्रीखंडे, बी.ए.; एल्एल्.बी., सेवानिवृत्त जिल्हा व सत्र न्यायाधीश; माजी अधिव्याख्याता, विधी महाविद्यालय, बेळगाव; मुंबई.

डॉ. दि. शं. श्रोत्री, एम्.डी., माजी प्राध्यापक, औषधिक्रियाविज्ञान, बी. जे. वैद्यकीय महाविद्यालय, पुणे.

प्रा. बाबुराव सडवेलकर, जी.डी. आर्ट (पेंटिंग); आर्ट एज्युकेशन (अमेरिका), व्यावसायिक चित्रकार; माजी प्राध्यापक, सर जे. जे. स्कूल ऑफ आर्ट, मुंबई; माजी कला संचालक, कला संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.

श्री. मा. ता. सपकाळ, बी.एस्सी. (ऑ.); एलएल्.बी., अधिवक्ता, केंजळ (ता. वाई).

डॉ. अ. ब. सप्रे, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., प्राध्यापक व प्रमुख, वनस्पतिविज्ञान विभाग, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद.

दिवंगत गो. वि. सप्रे, बी. ई., सेवानिवृत्त संचालक, तंत्रशिक्षण विभाग, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

दिवंगत दि. द. समर्थ, बी.एस्सी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, प्राणिविज्ञान विभाग, फर्ग्युसन महाविद्यालय, पुणे.

डॉ. मनोहरराय सरदेसाय, एम्.ए. (मुंबई); डी.लिट्. (पॅरिस), प्रमुख, फ्रेंच-पोर्तुगीज विभाग, मुंबई विद्यापीठ; प्रमुख संपादक, 'कोंकणी विश्वकोश', उपाध्यक्ष, गोवा-कोंकणी अकादेमी, ताळगाव (गोवा राज्य).

डॉ. द. चि. सलगर, एम्.डी., माजी प्राचार्य, कृष्णा वैद्यकीय महाविद्यालय, कराड.

दिवंगत व. गो. सहस्रबुद्धे, एम्.ए., सेवानिवृत्त सहसंचालक, प्रशासकीय अधिकारी महाविद्यालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई; सेवानिवृत्त प्राचार्य, दामोदर वाणिज्य व अर्थशास्त्र महाविद्यालय, मडगाव; मुंबई.

प्रा. एकनाथ साखळकर, एम्.ए., माजी प्राचार्य, प्राध्यापक व प्रमुख, राज्यशास्त्र विभाग, कीर्ति महाविद्यालय, मुंबई.

श्री. त्र्यं. रा. साठे, एम्.एस्सी.; ए.आय्.आय्.एस्सी.; डिप्लो.केम्.टेक्. (बडोदे), माजी संशोधक, आर्लॅक्स लि., भाटघर (ता. भोर); माजी केंद्रीय औद्योगिक सल्लागार, नवी दिल्ली; औद्योगिक सल्लागार, व्यावसायिक (सेवानिवृत्त), मुंबई.

श्री. र. रा. साठे, बी.एस्सी. (कृषि), वाई.

डॉ. सत्यरंजन साठे, बी.ए.; एलएल्.एम्.; एस्.जे.डी. (नॉर्थवेस्टर्न, युनिव्हर्सिटी), सेवानिवृत्त प्राचार्य, आय्. एल्. एस्. विधी महाविद्यालय; प्राध्यापक व मानद संचालक, प्रगत विधी अध्ययन संस्था, पुणे.

डॉ. हेमलता द. साने, एम्.एस्सी.; एम्.ए. (टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ); पीएच्.डी., प्राध्यापिका व प्रमुख, वनस्पतिविज्ञान विभाग, आबासाहेब गरवारे महाविद्यालय, पुणे.

डॉ. भा. र. साबडे, एम्.ए.; पीएच्.डी., सरकार्यवाह, मराठा चेंबर ऑफ कॉमर्स अँड इंडस्ट्रीज, पुणे.

प्रा. प्र. रा. सावंत, एम्.ए., पीएच्.डी., प्राध्यापक, भूगोल विभाग, किसन वीर महाविद्यालय, वाई.

प्रा. हे. न. सावंत, प्राध्यापक, यांत्रिकी अभियांत्रिकी विभाग, शासकीय अभियांत्रिकी महाविद्यालय, पुणे.

सौ. प्रमिला साळवी, एम्.ए., समाजसेविका, सोनई (अहमदनगर).

डॉ. आ. ह. साळुंखे, एम्.ए., पीएच्.डी., प्रपाठक व प्रमुख, संस्कृत विभाग, लाल बहादूर शास्त्री महाविद्यालय, सातारा.

डॉ. पु. र. सिरसाळकर, एम्.ए.; पीएच्.डी., सेवानिवृत्त प्रमुख मुख्य संशोधन अधिकारी, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

प्रा. गो. चि. सुर्वे, एम्.ए., सेवानिवृत्त प्राचार्य व प्रमुख, अर्थशास्त्र विभाग, सिद्धार्थ वाणिज्य आणि अर्थशास्त्र महाविद्यालय, मुंबई.

श्री. भा. ग. सुर्वे, एम्.ए., सेवानिवृत्त सहसंपादक, मराठी विश्वकोश, वाई; पुणे.

प्रा. प्र. वि. सोवनी, एम्.एस्सी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक व प्रमुख, भूविज्ञान विभाग, फर्ग्युसन महाविद्यालय, पुणे; सदस्य, महाराष्ट्र राज्य मराठी विश्वकोश निर्मिती मंडळ, मुंबई; पुणे.

डॉ. कमला श्री. हर्डीकर, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., प्राध्यापिका व प्रमुख, जीवविज्ञान विभाग, देवचंद कॉलेज, अर्जुननगर (जि. कोल्हापूर).

प्रा. मोही-इद्दीन हाजिनी, एम्.ए.; एल्एल्.बी., प्राध्यापक, अरेबिक, एस्. पी. कॉलेज. श्रीनगर (जम्मू व काश्मीर राज्य).

प्रा. ज. ना. हाटे, बी.एस्सी. (अभियांत्रिकी); एम्.एस्.ए.ई. (यू.एस्.ए.); एम्.आय्.ई. (भारत); सेवानिवृत्त प्राध्यापक, स्वयंचल अभियांत्रिकी, व्हिक्टोरिया जूबिली टेक्निकल इन्स्टिट्यूट, मुंबई.

प्रा. म. द. हेगिष्टे, एम्.एस्सी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, जीवरसायनशास्त्र विभाग, मिरज मेडिकल कॉलेज, मिरज; कोल्हापूर.

प्रा. स. न. होनप, एम्.एस्सी., सेवानिवृत्त प्राध्यापक, भौतिकी विभाग, सर परशुरामभाऊ महाविद्यालय, पुणे.

डॉ. ललितकुमार खं. क्षीरसागर, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी., प्राध्यापक, पेट्रोलियम इंजिनिअरिंग विभाग, महाराष्ट्र इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी, पुणे.

डॉ. व. कृ. क्षीरे, एम्.ए.; पीएच्.डी., लोकमान्य टिळक प्राध्यापक, राज्यशास्त्र व लोकप्रशासन विभाग, पुणे विद्यापीठ, पुणे.

डॉ. वि. रा. ज्ञानसागर, एम्.एस्सी.; पीएच्.डी. (नागपूर); पीएच्.डी. (विस्कॉन्सिन), सेवानिवृत्त प्राध्यापक व प्रमुख, वनस्पतिविज्ञान विभाग, नागपूर विद्यापीठ, नागपूर.

कला विभागातील अभ्यागत संपादक

श्री. ह. ता. इनामदार, मेकॅनिकल ड्राफ्ट्समन, वाई.

श्री. मा. भि. कदम, चित्रकार, बावधन (ता. वाई, जि. सातारा).

दिवंगत ग. वि. खरे, चित्रकार, पुणे.

श्री. रा. बा. गुजर, चित्रकार, वाई.

श्री. व. कृ. गोंधळेकर, आर्ट डायरेक्टर, फिल्म अँड ड्रामा; कमर्शियल आर्टिस्ट, मुंबई.

श्री. रं. रा. जमदाडे, चित्रकार, वाई.

श्री. प्रशांत रा. जाधव, मेकॅनिकल ड्राफ्ट्समन, वाई.

श्री. शौ. म. डांगे, ए.टी.डी.; बी.ए., तासगाव (जि. सातारा).

श्री. प्र. श्री. थिटे, बी.ए., एलएल्.बी., चित्रकार; अधिवक्ता, वाई.

श्री. चंद्रकांत देशमुख, चित्रकार, औंध (जि. सातारा).

श्री. दि. शि. नेवसे, मेकॅनिकल ड्राफ्ट्समन, वाई.

श्री. भा. मो. पानसे, जी.डी.आर्ट (पेंटिंग आणि कमर्शियल); डी.टी.सी., सेवानिवृत्त कमर्शियल आर्टिस्ट, कॉलेज ऑफ मिलिटरी इंजिनिअरिंग, पुणे.

श्री. वि. म. बारटक्के, सेवानिवृत्त कनिष्ठ साहाय्यक व्यवस्थापक, गव्हर्नमेंट फोटोझिकोग्राफिक प्रेस, पुणे.

दिवंगत एम्. आर्. बोडस, जी.डी. आर्ट (पेंटिंग), कमर्शियल आर्टिस्ट, मुंबई.

श्री. ल. दि. महामुनी, चित्रकार, वाई.

श्री. सु. दि. महामुनी, चित्रकार, वाई.

श्री. शौ. क. मुलाणी, चित्रकार, शिरंबे (ता. कोरेगाव, जि. सातारा).

श्री. ना. ध. राऊत, ए.एम्., माध्यमिक चित्रकला शिक्षक, कन्याशाळा, वाई.

श्री. आ. तु. राजापुणे, चित्रकार, वाई.

श्री. वै. शं. शिंदे, ए.टी.डी., वाई.

श्री. व. वि. सकुंडे, चित्रकार, वाई.

श्री. अविनाश ना. साठे, चित्रकार, वाई.

कु. सुनिता म. सुर्वे, चित्रकार, वाई.

श्री. अ. तु. हेरकळ, बी.ए.(ऑ.), मेणवली (ता. वाई, जि. सातारा).

श्री. श्री. वि. होनराव, जी.डी.आर्ट (ड्रॉइंग आणि पेंटिंग); ए.टी.डी., म्यूरल पेंटिंग, तोंडार (ता. उदगीर, जि. लातूर).

ऋणनिर्देश

मराठी विश्वकोशाला अनेक संस्थांनी व व्यक्तींनी अनेक प्रकारे साहाय्य केले. विशेषतः छायाचित्रे, रंगीत पारदर्शिका, नकाशे, वैज्ञानिक आणि तांत्रिक विषयांच्या आकृत्या इ. पुरवून किंवा त्यांचा वापर करण्यास अनुमती देऊन त्यांनी विश्वकोशास महत्त्वाची मदत केली. त्यांचा कृतज्ञतापूर्वक निर्देश पुढे करित आहोत :

इंडियन अॅल्युमिनियम कं. लि., कलकत्ता.

कॉन्स्युलेट ऑफ दि पोलिश पीपल्स रिपब्लिक, मुंबई.

कॉन्स्युलेट जनरल ऑफ दि फेडरल रिपब्लिक ऑफ जर्मनी, मुंबई.

डॉ. केळकर, अशोक रा., पुणे.

खरे, जयंत; फोटो आर्टिस्ट, पुणे.

डॉ. खांडगे, मंदा; औंध, पुणे.

गुप्ता, के. सी., लखनौ (उत्तर प्रदेश राज्य).

डॉ. घाणेकर, व. मु.; चिंचवड, पुणे.

दिवंगत चव्हाण, रा. ना.; लेखक व सामाजिक कार्यकर्ते, वाई.

चारी आर्ट्स, कमर्शियल फोटो सर्व्हिस, गिरगाव, मुंबई.

श्रीमती चिटणीस, माया; मुंबई.

चेतन फोटो स्टुडिओ, वाई.

जनरल मॅनेजर, चित्तरंजन लोकमोटिव्ह वर्क्स, चित्तरंजन (पं. बंगाल राज्य).

जनसंपर्क अधिकारी, मध्य रेल्वे, मुंबई.

जनसंपर्क अधिकारी, मेट्रो रेल्वे, कलकत्ता.

जिल्हा माहिती अधिकारी, जिल्हा माहिती कार्यालय, वर्धा.

‘टाइम्स ऑफ इंडिया’ कार्यालय, मुंबई.

डायरेक्टर ऑफ इन्फर्मेसन, गव्हर्नमेंट ऑफ पंजाब, चंडीगढ.

डायरेक्टर, पब्लिक रिलेशन्स डिपार्टमेंट, तिरुअनंतपुरम् (केरळ राज्य),

डायरेक्टर ऑफ पब्लिक रिलेशन्स, मिनिस्ट्री ऑफ डिफेन्स, नवी दिल्ली.

डेक्कन कॉलेज पोस्टग्रेज्युएट अँड रिसर्च इन्स्टिट्यूट, पुणे.

दर्शन फोटो स्टुडिओ, वाई.

दि टाटा आयर्न अँड स्टील कं. लि., फोर्ट, मुंबई.

दीपक फोटो स्टुडिओ, वाई.

दैनिक ‘सकाळ’ कार्यालय, पुणे.

नाडकर्णी, ज्ञानेश्वर; ललित लेखन व पत्रकार, मुंबई.

प्रसिद्धी व माहिती अधिकारी, वनविभाग, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

ब्रिटिश डेप्युटी हायकमिशनर, मुंबई.

मराठी साहित्य परिषद, हैदराबाद (आंध्र प्रदेश राज्य).

महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ, पुणे.

माळी, शं. तु.; फोटो आर्टिस्ट, वांद्रे, मुंबई.
मुंबई मराठी ग्रंथसंग्रहालय, दादर, मुंबई.
मौंट विल्सन व पॅलोमार वेधशाळा, अमेरिका.
प्रा. रत्नपारखी, आशा; पुणे.
राजदूतावास, पेरू; नवी दिल्ली.
राजदूतावास, पोलंड; नवी दिल्ली.
व्यवस्थापक, वगारे आर्ट गॅलरी, वर्धा.
शलाका फोटो स्टुडिओ, वाई.
श्री. अंबाबाई तालीम संस्था, मिरज (जि. सांगली).
संजय फोटो स्टुडिओ, वाई.
सरदेशपांडे, बी. बी.; मुंबई.
सिनगार फोटो आर्ट्स, वाई.
सोशल वेल्फेअर मॅनेजर, वालचंद इंडस्ट्रीज लि., वालचंदनगर.
सोळस्कर, व्ही. बी.; फोटो आर्टिस्ट, मुंबई.
स्टील ऑथॉरिटी ऑफ इंडिया लि., बोकारो स्टील सिटी (बिहार राज्य).
होनराव, श्री. वि.; तोंडार (ता. उदगीर, जि. लातूर).

मराठी विश्वकोशात वापरलेल्या संक्षेपांची यादी
मराठी संक्षेप

अक्र.	अनुक्रमांक	पू.	पूर्व
अनु.	अनुवाद/अनुवादक	°फॅ.	फॅरेनहाइट (तापमान)
अश.	अश्वशक्ती	बं.	बंगाली
अँपि.	अँपिअर	म.	मराठी
आ.	आकृति	म. भा.	मराठी भाषांतर
आं.ए.	आंतरराष्ट्रीय एकक	म. शी.	मराठी शीर्षकार्थ
आवृ.	आवृत्ती	मायअँपि.	मायक्रोअँपिअर
इ.	इत्यादी	मि.	मिनिट
इं.	इंग्रजी	मिअँपि.	मिलिअँपिअर
इं. भा.	इंग्रजी भाषांतर	मिग्रॅ.	मिलिग्रॅम
इं.शी.	इंग्रजी शीर्षकार्थ	मिमी.	मिलिमीटर
इ. स.	इसवी सन	मिलि.	मिलिलिटर
इ.स.पू.	इसवी सन पूर्व	मी.	मीटर
उ.	उत्तर	मृ.	मृत्यू
उ. अश.	उपयुक्त अश्वशक्ती	मेवॉ.	मेगॅवॉट
उदा.	उदाहरणार्थ	म्युग्रॅ.	मायक्रोग्रॅम
क.	कन्नड	रा. सं.	रासायनिक संघटन
कॅ	कॅलरी	लॅ	लॅटिन
कॅमू.	कॅलरीमूल्य	लि.	लिटर
कार.	कारकीर्द	वा. दा.	वातावरणीय दाब
कि.कॅ.	किलोकॅलरी	वॉ.	वॉट
कि.ग्रॅ.	किलोग्रॅम	वि. उ.	विशिष्ट उष्णता
कि.मी.	किलोमीटर	वि. गु.	विशिष्ट गुरुत्व
कि.मी. ^२	चौरस किलोमीटर	व्हो.	व्होल्ट
कि.वॉ.	किलोवॉट	श.	शक्रे
कि.वॉ. ता.	किलोवॉट तास	सं.	संस्कृत
°के.	केव्हिन तापमान	संपा.	संपादक/ संपादित
क्र.	क्रमांक	संव.	संवत्
ख्रि. पू.	ख्रिस्त पूर्व	संक्षे.	संक्षेप
गु.	गुजराती	सस.	समुद्रसपाटी
ग्रॅ.	ग्रॅम	सु.	सुमारे
घ. मी.	घन मीटर	से.	सेकंद

घ. सेंमी.	घन सेंटिमीटर	°से.	सेल्सिअस (तापमान)
चौ. किमी.	चौरस किलोमीटर	सेंमी.	सेंटिमीटर
चौ. मी.	चौरस मीटर	सेंमी. ^२	चौरस सेंटिमीटर
चौ. सेंमी.	चौरस सेंटिमीटर	सेंमी. ^३	घन सेंटिमीटर
ज.	जन्म	हिं.	हिंदी
द.	दक्षिण	हि.	हिजरी
नॅमी.	नॅनोमीटर	हे.	हेक्टर
प.	पश्चिम	हेलि.	हेक्टोलिटर

इंग्रजी संक्षेप

Comp.	Compiled/Compiler	Trans.	Translation/Translator
Ed.	Edited/Editor	Vol./s	Volume/s

विशेष सूचना : विवेचनाच्या प्रवाहात आलेला शब्द हा अन्यत्र आलेल्या नोंदीचा निदर्शक असेल, तर तो शब्द ⇨ अशा चिन्हाच्या पुढे तिरपा दर्शविलेला आहे. एखाद्या नोंदीतील विशिष्ट मजकुराशी विषयदृष्ट्या निगडित अशी दुसरी नोंद निर्दिष्ट करताना कंसात [→] असे बाणचिन्ह वापरून त्यापुढे त्या नोंदीचे नाव दिले आहे.